

Odštetnopravna odgovornost zbog neodgovarajuće usluge privatnopravnih registara u hrvatskom pravu

Ernst, Hano; Mihelčić, Gabrijela

Source / Izvornik: **Uslužno pravo, 2013, 915 - 949**

Book chapter / Poglavlje u knjizi

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:118:640493>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-18**

PRAVRI

Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law](#)
[- Repository University of Rijeka, Faculty of Law](#)

uniri DIGITALNA
KNJIŽNICA

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

IX МАЈСКО
САВЕТОВАЊЕ

УСЛУЖНО ПРАВО

УРЕДНИК:
Миодраг Мићовић

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Крагујевац
2013.

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ
Институт за правне и друштвене науке

УСЛУЖНО ПРАВО

Уредник
МИОДРАГ МИЋОВИЋ

Крагујевац
2013.

УСЛУЖНО ПРАВО

Зборник реферата са Међународног научног скупа одржаног 10. маја 2013. године, на Правном факултету у Крагујевцу у организацији Института за правне и друштвене науке Правног факултета Универзитета у Крагујевцу.

Међународни научни одбор Мајског саветовања:

Проф. др Мирослав Миловић, Филозофски факултет Универзитета у Бразилији; Проф. др Маркус Фаро де Кастро, Правни факултет Универзитета у Бразилији; Проф. др Данче Манолева-Митровска, Правни факултет "Јустинијан I", Универзитета "Кирил и Методије" Скопље; Проф. др Миха Јухарт, Правни факултет Универзитета у Љубљани; Проф. др Хрвоје Качер, Правни факултет Свеучилишта у Сплиту; Проф. др Един Ризвановић, Правни факултет Универзитета "Џемал Биједић" у Мостару; Проф. др Снежана Миладиновић, Правни факултет Универзитета Црне Горе; Проф. др Миодраг Мићовић, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу

ИЗДАВАЧ: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу
Институт за правне и друштвене науке
Јована Цвијића 1, 34000 Крагујевац
телефон: (034) 306 513, 306 504
телефакс: (034) 306 540
е-пошта: faculty@jura.kg.ac.rs
веб: <http://jura.kg.ac.rs>

РЕЦЕНЗЕНТИ Проф. др Данче Манолева Митровска
Проф. др Миха Јухарт
Проф. др Хрвоје Качер

ЗА ИЗДАВАЧА: Проф. др Предраг Ч. Стојановић

УРЕДНИК: Проф. др Миодраг Мићовић

ШТАМПА: Кварк, Краљево

ТИРАЖ: 200 примерака

ISBN 978-86-7623-042-6

Штампање Зборника подржало Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

САДРЖАЈ

Начелна разматрања о услугама

1. Др Миодраг Мићовић, редовни професор ЗАЈЕДНИЧКА ПРАВИЛА ЗА УГОВОРЕ О УСЛУГАМА	3
2. Др Снежана Миладиновић, редовни професор ПОЈЕДИНИ УГОВОРИ О ПРУЖАЊУ УСЛУГА У ОДРЕДБАМА ЗАЈЕДНИЧКОГ РЕФЕРЕНТНОГ ОКВИРА ЗА ПРИВАТНО ПРАВО (COMMON FRAME OF REFERENCE FOR PRIVATE LAW - CFR	17
3. Др Марко Ђурђевић, ванредни професор ТУМАЧЕЊЕ УГОВОРА – ПОЈАМ, ПРЕДМЕТ И ГРАНИЦЕ	37
4. Др Жељко Бартуловић, ванредни професор Др Лорис Беланић, виши асистент СТРАНАЦ – СТЈЕЦАТЕЉ НЕКРЕТНИНА У ПОВИЈЕСТИ И У ПОЗИТИВНОМ ПРАВУ ХРВАТСКЕ КАО ПРЕТПОСТАВКА ПРУЖАЊА УСЛУГА	55
5. Др Синиша Варга, ванредни професор КОРИШЋЕЊЕ ЉУДСКОГ ОБЛИЧЈА У КОМЕРЦИЈАЛНЕ СВРХЕ	79
6. Др Срђан Владетић, доцент ОБАВЉАЊЕ УСЛУГА ПУТЕМ ФИДУЦИЈЕ ЗАКЉУЧЕНЕ СА ПРИЈАТЕЉЕМ	99
7. Јован Вујичић, асистент СЛОБОДА ПРУЖАЊА УСЛУГА У ПРАВУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ	107

Прометно-пословне услуге

1. Др Зоран Миладиновић, редовни професор ПОСРЕДОВАЊЕ, ЗАСТУПАЊЕ И ПРУЖАЊЕ ДУГИХ УСЛУГА У ОСИГУРАЊУ	127
2. Др Игор Камбовски, доцент НОВА КОНЦЕПЦИЈА УСЛУГА - ЕЛЕКТРОНСКА ТРГОВИНА VIS-à-VIS ТРАДИЦИОНАЛНЕ ТРГОВИНЕ	149
3. Мр Јована Пушац, асистент ПРАВА И ОБАВЕЗЕ НАРУЧИОЦА И ИЗВОЂАЧА ИЗ УГОВОРА О ГРАЂЕЊУ	157

Финансијске услуге

1. Др Хрвоје Качер, редовни професор ДЕВИЗНА КЛАУЗУЛА И КАМАТНА СТОПА - НЕКЕ НОВОТЕ У ХРВАТСКОЈ НОРМАТИВИ И СУДСКОЈ ПРАКСИ	191

II

2. Др Иванка Спасић, редовни професор ФАКТОРИНГ ПОСАО - ОБЛИК ФИНАНСИРАЊА И УСЛУЖНА ДЕЛАТНОСТ	215
3. Др Един Ризвановић, ванредни професор ИНТРОДУКЦИЈА ГАРАНЦИЈСКИХ ФОНДОВА У ПОСЛОВНИ СИСТЕМ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	235
4. Др Маријана Дукић Мијатовић, ванредни професор Мр Сања Гонгета, асистент БАНКАРСКЕ ГАРАНЦИЈЕ У СВЕТЛУ ПРАВИЛА МЕЂУНАРОДНЕ ТРГОВИНСКЕ КОМОРЕ: <i>UNIFORM RULES FOR DEMAND GUARANTEES</i>	253
5. Др Мирјана Кнежевић, ванредни професор ПЛАТНИ ПРОМЕТ И ПЛАТНЕ УСЛУГЕ	267
6. Др Јасмина Лабудовић Станковић, доцент ПЕНЗИЈСКИ ФОНДОВИ У РУСКОЈ ФЕДЕРАЦИЈИ И ИНВЕСТИЦИЈЕ ЊИХОВИХ СРЕДСТАВА	281
7. Др Жаклина Спалевић, доцент БАНКАРСКА ГАРАНЦИЈА КАО СРЕДСТВО ОБЕЗБЕЂЕЊА ОД ФИНАНСИЈСКИХ РИЗИКА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	295
8. Др Емилиа Мишћенић, виши асистент ПЛАТНЕ УСЛУГЕ У ЕУРОПСКОЈ УНИЈИ	313
9. Др Зоран Илкић ПРАВНА ЗАШТИТА КОРИСНИКА УСЛУГА ОСИГУРАЊА ОД ОДГОВОРНОСТИ	361
10. Борко Михајловић, сарадник у настави ПРАВО КОРИСНИКА ФИНАНСИЈСКИХ УСЛУГА НА ПРЕВРЕМЕНУ ОТПЛАТУ КРЕДИТА	377
11. Никола Недељковић, докторанд КАМАТНА СТОПА И ЗАСТОЈ У ОТПЛАТИ КОД УГОВОРА О КРЕДИТУ	391

Туризам

1. Др Драган Вујисић, ванредни професор УГОВОР О ОРГАНИЗОВАЊУ ПУТОВАЊА - Одговорност организатора путовања -	421
2. Андреј Мићовић, асистент НЕПРАВИЧНЕ УГОВОРНЕ ОДРЕДБЕ СА ОСВРТОМ НА ТАЈМ-ШЕРИНГ	435

Спорт и забава

1. Др Ненад Ђурђевић, редовни професор СПОРТСКИ СТРУЧЊАЦИ И ПРУЖАЊЕ УСЛУГА У СПОРТУ	453

2. Др Вања Смоквина, виши асистент
УНУТАРЊЕ ТРЖИШТЕ ЕУРОПСКЕ УНИЈЕ И
ГОСПОДАРСКА СЛОБОДА ПРУЖАЊА УСЛУГА КРОЗ
ПЕРСПЕКТИВУ ОДЛУКА ЕУРОПског СУДА -
WALRAVE И КОСН ТЕ DELIÈGE 505
3. Др Александар Климовски, доцент, мр Тимчо Муцунски, асистент
РАЗВОЈ ПРАВА ИГАРА НА СРЕЋУ КАО САВРЕМЕНЕ УСЛУГЕ
У ОКВИРУ МАКЕДОНСКЕ ПРАВНЕ РЕГУЛАТИВЕ 543

Услуге од општег интереса

1. Др Јелена Вилус, редовни професор
ЈАВНО-ПРИВАТНО ПАРТНЕРСТВО И УСЛУЖНО ПРАВО 567
2. Др Срећко Јелинић, редовни професор,
Др Звонимир Јелинић, виши асистент
О НАКНАДИ ЗА КОРИШТЕЊЕ ЈАВНИХ ПАРКИРАЛИШНИХ
ПОВРШИНА – О ЗАШТИТИ ПОТРОШАЧА У ПОДРУЧЈУ
КОРИШТЕЊА УСЛУГЕ ПАРКИРАЊА 583
3. Др Мирослав Милосављевић, доцент
ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ - СУБЈЕКТ УСЛУЖНОГ ПРАВА
У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ СА ПОСЕБНИМ ПОГЛЕДОМ
НА РЕШЕЊА У ЗАКОНУ О ЈАВНИМ ПРЕДУЗЕЋИМА ИЗ 2012. 605
4. Владимир Петровић, сарадник у настави
УСЛУГЕ ВОДОСНАБДЕВАЊА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ
СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ДИРЕКТИВЕ
ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ О ВОДАМА 625

Интелектуална својина и услуге

1. Др Звонимир Јелинић, виши асистент
ЕСЕЈ О ХРВАТСКОМ ОДВЈЕТНИШТВУ
У ЕУРОПСКОМ КОНТЕКСТУ ПРОЦЈЕНА САДАШЊЕГ
СТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ БУДУЋЕГ РАЗВОЈА
У СВЈЕТЛУ НАДОЛАЗЕЋИХ ПРОМЈЕНА 643
2. Ксенија Влашковић, докторанд Јелена Пурић, докторанд
ЕКОНОМСКЕ И ПРАВНЕ ФУНКЦИЈЕ ЖИГА
ПРВЕНСТВЕНО СА АСПЕКТА КОРИСНИКА
ПРОИЗВОДА И УСЛУГА 657

Здравство и социјална заштита

1. Др Емилија Станковић, ванредни професор
ЗНАЧАЈ ЕТИКЕ У РАДУ ФАРМАЦЕУТА 669
2. Др Драгица Живојиновић, ванредни професор
ЗАШТИТА ВУЛНЕРАБИЛНИХ СУБЈЕКТА КЛИНИЧКИХ
ИСПИТИВАЊА У ДЕКЛАРАЦИЈИ ИЗ ХЕЛСИНКИЈА 681

IV

3. Др Нина Планојевић, ванредни професор
ЖЕНЕ У ФЕРТИЛНОМ ПЕРИОДУ КАО СУБЈЕКТИ КЛИНИЧКИХ
ИСПИТИВАЊА У МЕЂУНАРОДНИМ И СРПСКИМ ПРОПИСИМА 699
4. Мр Вељко Влашковић, асистент
ПРАВНИ И ЕТИЧКИ АСПЕКТИ ДОНИРАЊА
ОРГАНА СА ЖИВИХ И ПУНОЛЕТНИХ ЛИЦА
НЕСПОСОБНИХ ЗА РАСУЂИВАЊЕ 717
5. Бланка Иванчић-Качер, асистент
ОБЛИГАЦИЈА СРЕДСТВА ИЛИ ЦИЉА
КОД ПРУЖАЊА УСЛУГА ЕСТЕТСКЕ КИРУРГИЈЕ 733
6. Тамара Ђурђић Милошевић, асистент
ПРАВО НА ПОВЕРЉИВОСТ МЕДИЦИНСКИХ ПОДАТАКА 757
7. Миливоје Лапчевић, асистент
ХИБРИДНИ КАРАКТЕР ПОНУДЕ УСЛУГА
СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ 773
8. Вељко Турањанин, сарадник у настави
НАСТАНАК И МОГУЋНОСТИ РАЗВОЈА
'ТУРИЗМА СМРТИ' У ЗАПАДНОЈ ЕВРОПИ 787

Управа

1. Др Мирослав Врховшек, професор емеритус,
Др Владимир Козар, доцент
УПРАВНА И СУДСКА ЗАШТИТА ПРАВА
ПО НОВОМ ЗАКОНУ О ЈАВНИМ НАБАВКАМА 807
2. Др Зоран Јовановић, доцент
ЕЛЕКТРОНСКЕ ЈАВНЕ УСЛУГЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ 831
3. Мр Јелена Вучковић, асистент
АГЕНЦИЈСКИ МОДЕЛ УСЛУЖНЕ УПРАВЕ 845
4. Јелена Јовичић, сарадник у настави
УСЛУГЕ ВРШИОЦА НЕДРЖАВНЕ ЈАВНЕ УПРАВЕ
У УСТАВНОМ СИСТЕМУ СРБИЈЕ 861

Образовање

1. Др Дејан Матић, асистент
ПОЛОЖАЈ ВРШИОЦА УСЛУГА
У ОБЛАСТИ ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА 873

Заштита права корисника услуга

1. Др Гордана Станковић, редовни професор
ПРУЖАЊЕ БЕСПЛАТНИХ ПРАВНИХ УСЛУГА
У ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ 885

2. Др Милена Петровић, ванредни професор ПОСЕБНА МЕЂУНАРОДНА НАДЛЕЖНОСТ ЗА СПОРОВЕ ИЗ УГОВОРА О ОСИГУРАЊУ: РЕШЕЊА БРИСЕЛ I УРЕДБЕ	901
3. Др Ханс Ернст, доцент, Др Габријела Михелчић, доцент ОДШТЕТНОПРАВНА ЗАШТИТА ЗБОГ НЕОДГОВАРАЈУЋЕ УСЛУГЕ ПРИВАТНОПРАВНИХ РЕГИСТАРА У ХРВАТСКОМ ПРАВУ	915
4. Др Жељка Приморац, доцент ОСИГУРАТЕЉНО-ПРАВНА ЗАШТИТА ПУТНИКА У ЈАВНОМ ПРОМЕТУ ОД ПОСЉЕДИЦА НЕСРЕТНОГ СЛУЧАЈА КРОЗ ИНСТИТУТ ИЗРАВНЕ ТУЖБЕ	951
5. Љубодраг Пљакић, судија у пензији КЉУЧНЕ ОДРЕДНИЦЕ НОВОГ ЗАКОНА О УПРАВНИМ СПОРОВИМА	969
6. Мр Зоран Вуковић, асистент МЕТОДЕ АЛТЕРНАТИВНОГ РЕШАВАЊА ПОТРОШАЧКИХ СПОРОВА	979
7. Ана Тимчић, докторанд МЕДИЈАЦИЈА У НАРОДНОЈ БАНЦИ СРБИЈЕ И ФИНАНСИЈСКЕ УСЛУГЕ	995
8. Јелица Драговић, докторанд ЗАШТИТА ПРАВА ПОТРОШАЧА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	1005

Услуге и друга са њима повезана питања

1. Др Божин Влашковић, редовни професор СЕРИЈСКИ ЖИГОВИ У ПРАКСИ ЕВРОПСКОГ СУДА ПРАВДЕ	1017
2. Др Предраг Стојановић, редовни професор НОРМАТИВНЕ И ТЕОРИЈСКЕ ОСНОВЕ ЈАВНИХ НАБАВКИ	1027
3. Др Свето Пурић, редовни професор ЖЕНЕ У ЛИДЕРСКИМ УЛОГАМА	1041
4. Др Радоје Брковић, редовни професор ПРАВНА РЕГУЛАТИВА СЕЗОНСКИХ УСЛУЖНИХ ПОСЛОВА У СРБИЈИ	1049
5. Др Драган Батављевић, ванредни професор ПРУЖАЊЕ УСЛУГА ГРАЂАНИМА У ЛОКАЛНОЈ ЗАЈЕДНИЦИ	1061
6. Др Срђан Ђорђевић, ванредни професор ЗАБРАНА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ У ЗАКОНУ О ЈАВНО-ПРИВАТНОМ ПАРТНЕРСТВУ И КОНЦЕСИЈАМА	1085
7. Др Милан Палевић, доцент ДЕТЕРМИНАНТЕ ПОНАШАЊА ПОТРОШАЧА КАО КРАЈЊИХ КОРИСНИКА РОБА И УСЛУГА	1091

8. Др Снежана Стојановић, доцент ПОРЕСКО РЕЗИДЕНТСТВО КОМПАНИЈА У МЕЂУНАРОДНОМ ТРАНСПОРТУ	1109
9. Др Бојан Урдаревић, доцент ПОДУГОВАРАЊЕ КАО НАЧИН ЗАПОШЉАВАЊА У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ	1123
10. Мр Весна Аћић ПОСЕБАН УГОВОР ЗА ОБАВЉАЊЕ ПОСЛОВА ДИРЕКТОРА ЈАВНИХ ПРЕДУЗЕЋА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ	1135
11. Владимир Лепосавић, асистент ПРАВО ПОТРОШАЧА НА ИНФОРМИСАНОСТ - Осврт на међународне стандарде и регулативу права ЕУ	1151
12. Милан Рапајић, асистент ПОЛАЗНА РАЗМАТРАЊА О ЈАВНО-ПРИВАТНОМ ПАРТНЕРСТВУ И УПРАВЉАЊУ КВАЛИТЕТОМ УСЛУГА ЈАВНО-ПРИВАТНОГ ПАРТНЕРСТВА	1175
13. Нина Максимовић, асистент, Дејан Секулић, асистент АНАЛИЗА КВАЛИТЕТА УСЛУГА У ЈАВНИМ ПРЕДУЗЕЋИМА	1197

CONTENT

General Considerations on Services

1. Miodrag Mićović, Ph.D., Full-time Professor	
THE COMMON RULES FOR SERVICE CONTRACTS	3
2. Snežana Miladinović, Ph.D., Full-time Professor ,	
INDIVIDUAL SERVICE CONTRACTS IN THE PROVISIONS	
OF THE COMMON FRAME OF REFERENCE	
FOR EUROPEAN PRIVATE LAW - CFR	17
3. Marko Đurđević, Associate Professor	
INTERPRETATION OF A CONTRACT –	
CONCEPT, SUBJECT AND LIMITS	37
4. Željko Bartulović, Ph.D., Associate Professor,	
Loris Belanić, Ph.D., Senior Assistant	
LEGAL STATUS OF FOREIGN PERSONS IN ACQUIRING THE	
PROPERTY ON THE REAL ESTATES IN THE HISTORY	
AND IN THE CONTEMPORARY LAW OF THE REPUBLIC	
OF CROATIA AS A PRECONDITION TO PROVIDE SERVICES	55
5. Siniša Varga, Ph.D., Associate Professor	
THE COMMERCIAL APPROPRIATION OF HUMAN LIKENESS	79
6. Srđan Vladetić, Ph.D., Assistant Professor	
CONDUCTING OF SERVICES THROUGH	
FIDUCIA CUM AMICO CONTRACTA	99
7. Jovan Vujičić, Assistant	
THE FREEDOM TO PROVIDE SERVICES IN EU LAW	107

Turnover of services

1. Zoran Miladinović, Ph.D, Full-time Professor	
ACTING AS AN INSURANCE BROKER OR	
REPRESENTATIVE AND OFFERING OF OTHER SERVICES	
IN THE FIELD OF INSURANCE	127
2. Igor Kambovski, Ph.D., Assistant Professor	
THE NEW CONCEPT OF SERVICE-ELECTRONIC COMMERCE	
VIS-A-VIS THE TRADITIONAL TRADE	149
3. Jovana Pušac, LL.M., Assistant	
RIGHTS AND OBLIGATIONS FROM CLIENT	
AND CONSTRUCTION CONTRACTS	157

Financial services

1. Hrvoje Kačer, Ph.D., Full-time Professor	
FOREIGN CURRENCY CLAUSE AND INTEREST RATE - SOME	
NOVELTIES IN CROATIAN REGULATIONS AND CASE LAW	191

VIII

2. Ivanka Spasić, Ph.D., Full-time Professor FACTORING - METHOD OF FINANCING AND TRADE SERVICE.....	215
3. Edin Rizvanović, Ph.D., Associate Professor, INTRODUCTION OF GUARANTEE FUNDS IN THE BUSINESS SYSTEM IN BOSNIA AND HERZEGOVINA	235
4. Marijana Dukić Mijatović, Ph.D., Associate Professor, Sanja Gongeta, LL.M., Assistant BANK GUARANTEES IN THE LIGHT OF THE RULES OF THE INTERNATIONAL CHAMBER OF COMMERCE: UNIFORM RULES FOR DEMAND GUARANTEES	253
5. Mirjana Knežević, Ph.D., Associate Professor PAYMENTS AND PAYMENT SERVICES	267
6. Jasmina Labudović Stanković, Ph.D., Assistant Professor PENSION FUNDS IN RUSSIAN FEDERATION AND THEIR INVESTMENTS	281
7. Žaklina Spalević, Ph.D., Assistant Professor BANK GUARANTEE AS A MEANS OF PREVENTING FINANCIAL RISKS IN REPUBLIC OF SERBIA	295
8. Emilija Miščenić, Ph.D., Senior Assistant PAYMENT SERVICES IN THE EUROPEAN UNION	313
9. Zoran Ilkić, Ph.D. LEGAL PROTECTION AGAINST RESPONSIBILITY OF INSURANCE BENEFICIARIES	361
10. Borko Mihajlović, Associate THE RIGHT OF USER OF FINANCIAL SERVICES TO EARLY REPAYMENT OF THE CREDIT	377
11. Nikola Nedeljković, student of Ph.D. studies INTEREST RATE AND DELAY IN REPAYMENT OF LOAN AGREEMENT	391

Tourism

1. Dragan Vujisić, Ph.D., Associate Professor AGREEMENT ON ORGANIZATION OF TRAVEL - Responsibilities of travel operator -	421
2. Andrej Mićović, Assistant, UNFAIR CONTRACT TERMS WITH REFERENCE TO TIME-SHARING.....	435

Sport and Entertainment

1. Nenad Đurđević, Ph.D., Full-time Professor SPORTS COACHES AND PROVIDING OF SERVICES IN SPORT	453

2. Vanja Smokvina, Ph.D., Senior Assistant
THE EUROPEAN UNION INTERNAL MARKET AND THE FREE
MOVEMENT OF SERVICES FROM THE PERSPECTIVE
OF EUROPEAN COURT OF JUSTICE JUDGEMENTS
WALRAVE & KOCH AND DELIÈGE 505
3. Aleksandar Klimovski, Ph.D., Assistant Professor
Timčo Mucunski, LL.M., Assistant
THE DEVELOPMENT OF GAMBLING LAW AS A CONTEMPORARY
SERVICE WITHIN MACEDONIAN LEGAL REGULATION 543

Services of general interest

1. Jelena Vilus, Ph.D., Full time Professor
PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP AND THE LAW OF SERVICES 567
2. Srećko Jelinić, Ph.D., Full-time Professor,
Zvonimir Jelinić, Ph.D., Senior Assistant
THE FEE FOR THE USE OF PUBLIC PARKING AREAS
- CONSUMER PROTECTION IN THE AREA OF PARKING SERVICE 583
3. Miroslav Milosavljević, Ph.D., Assistant Professor
PUBLIC COMPANY - SERVICE SUBJECT TO THE REPUBLIC
OF SERBIA TO THE SPECIFIC SOLUTIONS THE LAW ON
PUBLIC ENTERPRISES FROM THE 2012TH 605
4. Vladimir Petrović, Associate
WATER SERVICES IN THE REPUBLIC OF SERBIA, WITH SPECIAL
REFERENCE TO THE EUROPEAN UNION DIRECTIVE ON WATER 625

Intellectual property and services

1. Zvonimir Jelinić, Ph.D., Senior Assistant
ESSAY ON CROATIAN LAWYERS IN THE EUROPEAN
CONTEXT AN ASSESMENT OF THE CURRENT SITUATION
AND PROSPECTS OF FURTHER DEVELOPMENT
IN THE LIGHT OF THE UPCOMING CHANGES 643
2. Ksenija Vlašković, student of Ph.D. studies
Jelena Purić, student of Ph.D. studies
ECONOMIC AND LEGAL FUNCTIONS OF TRADEMARK PRIMARILY
WITH ASPECT OF USERS PRODUCTS AND SERVICES 657

Health care and social protection

1. Emilija Stanković, Ph.D., Associate Professor
IMPORTANCE OF ETHICAL ISSUES
IN THE WORK OF PHARMACIST 669
2. Dragica Živojinović, Ph.D., Associate Professor
PROTECTION OF THE VULNERABLE CLINICAL RESEARCH
SUBJECTS IN THE DECLARATION OF HELSINKI 681

3. Nina Planojević, Ph.D., Associate Professor WOMEN OF CHILDBEARING AGE AS CLINICAL RESEARCH SUBJECTS ACCORDING TO INTERNATIONAL AND SERBIAN REGULATIONS	699
4. Veljko Vlašković, LL.M., Assistant LEGAL AND ETHICAL ASPECTS OF LIVING ORGAN DONATION FROM INCOMPETENT ADULTS	717
5. Blanka Ivančić-Kačer, Assistant OBLIGATION OF ASSETS OR AIMS IN PROVIDING COSMETIC SURGERY SERVICE	733
6. Tamara Đurđić Milošević, Assistant THE RIGHT TO CONFIDENTIALITY OF MEDICAL RECORDS	757
7. Milivoje Lapčević, Assistant HYBRID CHARACTER OF OFFERS OF SOCIAL WELFARE SERVICES	773
8. Veljko Turanjanin, Associate THE ORIGINS AND POSSIBILITIES OF DEVELOPMENT OF 'DEATH TOURISM' IN WESTERN EUROPE	787

Administration

1. Miroslav Vrhovšek, Ph.D., Professor Emeritus Vladimir Kozar, Ph.D., Assistant Professor ADMINISTRATIVE AND JUDICIAL PROTECTION OF RIGHTS ACCORDING TO A NEW LAW ON PUBLIC PROCUREMENT	807
2. Zoran Jovanović, Ph. D., Assistant Professor ELECTRONIC PUBLIC SERVICES IN THE REPUBLIC OF SERBIA	831
3. Jelena Vučković, LL.M., Assistant AGENCY MODEL OF SERVICE ADMINISTRATION	845
4. Jelena Jovičić, Associate SERVICES OF NON-STATE ACTING PUBLIC ADMINISTRATION IN THE CONSTITUTIONAL SYSTEM OF SERBIA	861

Education

1. Dejan Matić, Ph.D., Assistant POSITION OF THE SUPPLIERS OF SERVICES IN HIGHER EDUCATION	873

Protection of service user' rights

1. Gordana Stanković, Ph.D., Full-time Professor PROVISION OF FREE LEGAL SERVICES IN THE CIVIL PROCEEDINGS	885

2. Milena Petrović, Ph.D., Associate Professor SPECIAL JURISDICTION IN MATTERS OF INSURANCE: SOLUTIONS OF BRUSSELS I REGULATION	901
3. Hano Ernst, Ph.D., Assistant Professor Gabrijela Mihelčić, Ph.D., Assistant Professor TORT LIABILITY FOR INADEQUATE PROVISION OF SERVICES BY PRIVATE REGISTERS IN CROATIAN LAW	945
4. Željka Primorac Ph.D., Assistant Professor INSURANCE AND LEGAL PROTECTION OF PASSENGERS IN PUBLIC TRANSPORT FROM TRAFFIC ACCIDENT IN TERMS OF INSTITUTE DIRECT ACTION	951
5. Ljubodrag Pljakić, Retired Judge KEY POINTS OF THE NEW LAW ON ADMINISTRATIVE DISPUTES	969
6. Zoran Vuković, LL.M., Assistant ALTERNATIVE SETTLEMENT OF CONSUMERS' DISPUTES	979
7. Ana Timčić, student of Ph.D. studies MEDIATION IN THE NATIONAL BANK OF SERBIA AND FINANCIAL SERVICES	995
8. Jelica Dragovic, student of Ph.D. studies PROTECTION OF ELECTRICITY CONSUMERS IN REPUBLIC OF SERBIA	1005

Services and other related issues

1. Božin Vlašković, Ph. D., Full-time Professor THE EUROPEAN COURT OF JUSTICE'S CASE LAW ON TRADEMARK SERIES	1017
2. Predrag Stojanović, Ph.D., Full-time Professor NORMATIVE AND THEORETICAL BASIS OF THE PUBLIC PROCUREMENT	1027
3. Sveto Purić, Ph.D., Full-time Professor THE ROLE OF WOMAEN IN LEADERSHIP	1041
4. Radoje Brković, Ph.D., Full-time Professor LEGAL FRAMEWORK OF SEASONAL WORK IN THE REPUBLIC OF SERBIA	1049
5. Dragan Bataveljić, Ph.D., Associate Professor PROVIDING SERVICES TO THE CITIZENS OF THE LOCAL COMMUNITY	1061
6. Srđan Đorđević, Ph.D., Associate Professor PROHIBITION OF DISCRIMINATION IN THE LAW ON PUBLIC- PRIVATE PARTNERSHIPS AND CONCESSIONS	1085
7. Milan Palević, Ph.D., Assistant Professor DETERMINANTS OF CONSUMER BEHAVIOR AS THE END USERS OF GOODS AND SERVICES	1091

8. Snežana Stojanović, Ph.D., Assistant Professor TAX RESIDENCE OF COMPANIES IN INTERNATIONAL TRANSPORT	1109
9. Bojan Urdarević, Ph.D., Assistant Professor SUBCONTRACTING AS A FORM OF EMPLOYMENT IN EUROPEAN UNION	1123
10. Vesna Ačić, LL.M. SPECIAL CONTRACT FOR PERFORMANCE OF DUTIES OF PUBLIC COMPANIE'S DIRECTOR IN THE REPUBLIC OF SRPSKA	1135
11. Vladimir Lepasavić, Assistant, CONSUMER RIGHT TO INFORMATION - Reference to International Standards and EU Regulations	1151
12. Milan Rapajić, Assistant INITIAL CONSIDERATIONS ABOUT PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP AND QUALITY MANAGEMENT SERVICES OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP	1175
13. Nina Maksimović, Assistant, Dejan Sekulić, Assistant ANALYSIS OF SERVICE QUALITY IN PUBLIC ENTERPRISES	1197

*Др Ханс Ернст, доцент
Правног факултета Свеучилишта у Загребу
Др Габријела Михелчић, доцент
Правни факултет Свеучилишта у Риједи*

УДК: 347.714(497.12)

ОДШТЕТНОПРАВНА ЗАШТИТА ЗБОГ НЕОДГОВАРАЈУЋЕ УСЛУГЕ ПРИВАТНОПРАВНИХ РЕГИСТАРА У ХРВАТСКОМ ПРАВУ

Резиме

Бројни приватноправни уписници који постоје у хрватскоме праву, а чији се број и значење у битноме повећао у протеклих десетак година отворили су низ питања који се тичу одштетноправне заштите због неодговарајуће услуге. Аутори у раду расправљају о различитим аспектима ових важних питања, која су посљедица неправодобног, незаконитог или неправилног уписа, или опћенито незаконитог или неправилног рада тијела које води неки уписник. Разматра се неколико категорија уписника. У првом реду ту су уписници код којих одговара држава, и то било да се ради о онима које воде тијела судбене власти, као што је то земљишна књига и судски регистар, било да се ради о онима које воде управна тијела, као што је евиденција о регистраним и означеним возилима, било о онима које воде особе с јавним овластима, као што је то Уписник судских и јавнобилежничких осигурања тражбина вјеровника на покретним стварима и правима, Хрватски уписник опорука, Депозиториј СКДД-а итд. Као посебно важно питање поставља се оно о врсти одговорности (субјективна или објективна одговорност), као и критеријима прописивања појединих специфичности (нпр. солидарност), као и облицима штете (нпр. код штета услјед примјене правила о заштити повјерења, штета услјед примјене правила о првенственом реду, штета због пропуштања или погрешног евидентирања, или одбијања пружања информације). Аутори закључују да се ради о врло поднормираном подручју које захтијевају детаљније уређење, са јаснијим линијама разграничења појединих института, како би се постигли већи ступањ ефикасности и правне сигурности, а посебно у погледу односа државе према осталим регистарским тијелима, као и својим службеницима и намјештеницима.

Кључне ријечи: *штета, услуге, уписник, регистар, одговорност*

I. Увод

У Републици Хрватској постоје бројни јавни (ограничено јавни) уписници (регистри, евиденције) који номенклатурно улазе у тзв. приватноправне уписнике. У њих се уписују или се уписима у њих стјечу, ограничавају или престају одређена права, правни односи или правнорелевантне чињенице. Основни захтјев који се поставља у вези с уписом у неки регистар је да упис буде законит и правилан како би се њиме могли добити намјеравани правни учинци.¹ Претпоставке за законитост и правилност поступања пружатеља услуге предвиђене су правилима која уређују поједини уписник те овисе о низу чимбеника, у правилу о томе о којој је врсти уписа ријеч, што је предмет уписа, који су његови учинци и сврха итд. Упис ће бити законит и правилан када је удовољено претпоставкама које се траже за одређену врсту уписа у неки регистар.² Упис треба бити проведен праводобно, дакле у разумном времену.

Из различитих разлога може се догодити да тијела која воде уписнике (одговорне особе у тим тијелима) незаконитим или неправилним радом повриједи регистарска правила о вођењу и упису у уписник, па да услјед тих повреда наступи штета. Штета може наступити нпр. као посљедица неправодобног уписа, било да упис уопће није проведен, било да је дошло до закашњења с проведбом, неистинитог или непотпуног уписа, када су уписом повријеђена правила о претпоставкама које се траже за упис, односно када је упис проведен различито него ли произлази из регистарских исправа на темељу којих је одређен. Осим наведених повреда које имају значење тзв. изравних повреда, јер се вежу уз упис и његове правне учинке (повреде уписа у ужем смислу), може доћи и до неизравних повреда у вези с уписом (повреде уписа у ширем смислу). До таквих повреда и наступа штете доћи ће у вези с обављањем послова везаних за вођење уписника као јавне евиденције, а које се не тичу

¹ Посебно мјесто у правном промету имају регистри за које је предвиђено да се уписом стјечу, ограничавају или престају стварна права. Могуће је да се уписом стварна или друга књижна права само публикују, односно да је упис у функцији декларирања чињенице постојања права, па се уписом омогућује апсолутно дјеловање тј. дјеловање према трећима (*erga omnes*). Упис одређеног правног односа или правне чињенице може бити и у функцији евидентирања постојања тог односа или чињенице. У неким случајевима уписи се врше како би се оснажила вјеродостојности и потврдила истинитости исправа о чијем се постојању воде евиденције. Поједини уписници постоје, а уписи у њих проводе ради суставног увида у одређене врсте података о одређеним правним односима или правним чињеницама.

² За начела регистарског материјалног права, в.: Јосиповић, Т., *Заједничка начела регистарског материјалног права*, у: Дика, М., Ернст, Х., Јелчић, О., Јосиповић, Т., Лисичар, Х., Марин, Ј., Марковић, Н., Матановац, Р., Рачки Маринковић, А., Радишић, Н., Роић, М., Хрватско регистарско право, Загреб, 2006, Даље Дика, М., *et alt.*, Регистар, стр. 3.-28. За начела регистарског поступовног права, в.: Дика, М., *Заједничка начела регистарског материјалног права*, у: Дика, М., *et alt.*, регистар, стр. 31-39.

изравног самог уписа. У питању могу бити повреде у вези с издавањем извадака из уписника који имају доказну снагу јавних исправа када ти подаци не одговарају онима из уписника, повреде уредног чувања и похране уписничких података, неодржавање или неправилно одржавање рачуналне подршке за електронске базе података, када се уписници воде електронском обрадом података, и сл.

Настане ли неком од повреда (штетних радњи) штета с њом у узрочној вези, потребно је утврдити постојање одговорности за штету и њезиних претпоставки, а тиме и поправљања штете. Штета може наступити оштећенику који може, али и не мора бити носитељ неког регистарског права, односно стјецатељ таквог права. Ипак, најчешће ће управо бити ријеч о штетама проузроченим оштећенику у својству носитеља регистарског права (регистарском преднику), као и ономе тко тек треба бити уписан као носитељ таквог права (стјецатељу).

Важно је нагласити да питање одговорности за штету и њезина поправљања треба проматрати неовисно од овласти носитеља регистарског права или онога тко је такво право требао стећи, па није услјед незаконитог или неправилног уписа, да остварује регистарскоправну заштиту, односно заштиту коју му пружају правила о улагању правних лијекова или брисовне тужбе или квазибрисовне тужбе, а у вези с тим о којем се поступку уписа и у који регистар ради. Одговорност за штету и право на поправљање штете може постојати неовисно о томе је ли средствима регистарскоправне нарави остварена заштита и „санирана“ учињена повреда. Одговорност може постојати и у случају када су посљедице повреде по регистарска права накнадно отклоњене упоробом одговарајућих инструмената заштите. Оно што ће такве случајеве разликовати је висина настале штете и с тим у складу и облици њезиног поправљања.

Када штета настане, а посебице када је она посљедица незаконитог или неправилног рада тијела које воде уписнике, увијек је занимљиво одговорити на питања тко је одговоран за штету учињену у вези с вођењем односно уписом у уписнике, с наслова које врсте одговорности се одговара за такву штету, које су претпоставке те одговорности, те како се таква штета треба поправити.

II. Одговорност за штету у вези с вођењем или уписом у уписник

1. Опћенито

Јавне уписнике, у правилу, воде судови или управна тијела за чији законит и правилан рад одговара држава, па је прва помисао управо да за штету у вези с вођењем/уписом у уписнике као посљедицу незаконитог или неправилног рада тијела које води уписник одговара Република Хрватска. Поједине уписнике, међутим, воде и други: јавни биљежници, односно њихово кривно тијело, Хрватска јавнобиљежничка комора (даље: ХЈК или Комора). Неке уписнике воде одређене правне особе које имају јавне овласти, а чији је оснивач РХ, нпр. такав

је случај код уписника које води Финансијска агенција (даље: ФИНА). Има и регистара које воде трговачка друштва под надзором неке регулаторне агенције чији је оснивач РХ какав је нпр. случај са Средишњим клириншким депозитарним друштвом (даље: СКДД). Разложно је, зато, очекивати да ће се као особе одговорне за штету због незаконитог или неправилног вођења уписника/уписа у исте појавити различите особе. У вези с тим поставља се и питање темеља одговорности, односно с наслова које одговорности одговарају.

Опће обвезноправно правило о одговорности за штету у хрватском праву из чл. 1045. ст. 1. и 2. Закона о обвезним односима³ почива на одговорности штетника по начелу *culpaе*, по саставу предмњеване обичне непажње. Постоје и случајеви када се темељем опћих обвезноправних правила за штету одговара објективно,⁴ између осталог и када је ријеч о одговорности за штету услијед повреда у вези с вођењем/уписом у уписнике.

Изван је амбиција овог рада посебно анализирати сваки уписник. Концентрирајући се на наведене критерије око тога тко одговара за штету и с наслова које одговорност најприје се проматрају уписници за које је посебним правилима предвиђено да за штету због наведених повреда одговара Република. Ту је могуће говорити и о штетама услијед незаконитог и неправилног рада када уписнике воде и уписе у њих врше тијела судбене власти (опћински грађански и трговачки судови) и о таквим штетама када уписнике воде и уписе у њих врше управна тијела. Наставно, се проматрају уписници код којих за наведене штете одговарају и неке друге особе солидарно с државом. На крају се анализирају они уписници за које је посебним правилима предвиђено да за штету због наведених повреда одговарају нека друга тијела.

2. Уписници код којих одговара држава

2.1. Одговорност у случајевима када уписнике воде тијела судбене власти

2.1.1. Земљишна књига

Земљишна књига је јавни регистар (чл. 7. Закона о земљишним књигама)⁵ о правном стању некретнина на подручју Републике Хрватске мјеродавном за правни промет⁶ који воде опћински судови као земљишнокњижни судови.⁷ У

³ Народне новине бр. 35/05, 41/08 и 125/11, даље: ЗОО.

⁴ Такви су случајеви, примјерице предвиђени у чл. 1063. ст. 1. ЗОО код одговорности за штету од опасне ствари или опасне дјелатности, у чл. 1073. ст. 1. ЗОО код одговорности за неисправан производ, и сл. Правила о објективној одговорности за штету (начело *cause*) предвиђена су и неким посебним прописима.

⁵ Народне новине бр. 91/96, 68/98, 137/99, 114/01, 100/04, 107/07, 152/08 и 126/10, даље: ЗЗК.

⁶ Чл. 1. ЗЗК

⁷ Чл. 5. ст. 1. и 2. ЗЗК

земљишну књигу уписују се књижна права на некретнинама (стварна права и нека обвезна права те остала права на некретнинама за која је то посебним законом допуштено).⁸ Уписима се књижна права стјечу, преносе, ограничавају или престају без или са накнадним оправдањем,⁹ односно чине се видљивим мјеродавне околности или оснивају правни учинци кад је то предвиђено законом.^{10 11}

Прва радња коју је земљишнокњижни суд дужан провести у самој земљишној књизи када прими приједлог за упис је стављање пломбе на мјесту гдје у земљишнокњижном улошку треба провести упис.¹² Тиме се одмах чини видљивим ("пломбира") дан и вријеме кад му је стигао приједлог за упис, те број дневника земљишнокњижног поднесака под којим је запримљен. Не поступи ли на описан начин, за штету која настане примјеном правила о заштити повјерења у потпуност и истинитост земљишних књига због неправодбнога уношења пломбе објективно одговара Република Хрватска.¹³

Законодавац штетном радњом означава „неправодбно уношење пломбе,“ заправо неуношење или неправодбно уношења пломбе. Дужност праводбног уписа пломбе најприје је на земљишнокњижном референту којег је за ту дужност овластио водитељ земљишне књиге,¹⁴ односно на самом водитељу земљишне књиге. Према чл. 72. Пословника, наиме, водитељ земљишне књиге дужан је одмах по примитку земљишнокњижног поднеска испитати је ли поднесак већ уписан у уруцбеном бројевнику те је ли пломба, ако ју је било потребно уписати, већ уписана у земљишној књизи. У погледу дужности земљишнокњижног суца Пословник предвиђа у чл. 63. да је судач, у случају када утврди да није уписана пломба, дужан наредити да се одмах подуму пропуштене радње. Наступи ли, примјеном правила о заштити повјерења у потпуност и истинитост земљишних књига штета у узрочној вези с неправодбним уношењем пломбе, оштећенику за штету одговара Република Хрватска у режиму објективне одговорност, дакле без обзира на кривњу. Оштећеник је, дакле, особа којој је ради неуношења или неправодбног

⁸ Чл. 31. ст. 1. ЗЗК

⁹ Чл. 30. ст. 2. и 3. ЗЗК

¹⁰ Чл. 30. ст. 4. ЗЗК

¹¹ Приједлог за упис укњижбе или предбилежбе овлаштена је ставити особа која би тиме стекла, промијенила или изгубила књижно (чл. 95. ст. 1. ЗЗК). Упис забиљежбе може предложити онај тко има правни интерес за provedбу одређене забиљежбе или је на то овлаштен посебним прописом (чл. 95. ст. 2. ЗЗК). Приједлог се подноси у писаном облику или усмено на записник код земљишнокњижнога суда (чл. 97. ст. 1. ЗЗК).

¹² Чл. 98. ст. 1. ЗЗК

¹³ Чл. 98. ст. 2. ЗЗК

¹⁴ В. чл. 57. ст. 6. Правилника о унутарњем устроју, вођењу земљишних књига и обављању других послова у земљишнокњижним одјелима судова, Земљишнокњижни пословник, Народне новине бр. 81/97, 109/02, 123/02, 153/02, 14/05 и 60/10, даље: Пословник.

уношења пломбе примјеном правила о заштити повјерења у потпуност и истинитост земљишних књига наступила штета. Заправо, то је подносиатељ приједлога за упис у земљишну књигу у односу на чији је приједлог пломба неправомерно унесена.

До штете долази због губитка првенственог реда, јер је особа која је поднијела приједлог за упис, а чији приједлог није адекватно "пломбиран" изгубила могућност заштите услјед примјене правила о првенственом реду. Особа која је нпр. уписана касније услјед двоструке продаје може располагати за корист поштеног трећег који ће моћи стећи некретнину под претпоставкама о заштити повјерења, чиме ће особа која је остварила претпоставке за упис бити оштећена. Слично томе, могуће је да нетко стекне оптерећену некретнину због тога јер је пломба ради уписа терета унесена прије неправомерно унесене пломбе у пријеносу власништва, у којем случају очито може доћи до штете за стјецатеља некретнине.

Питање права на регрес Републике од штетника уређује чл. 116. ст. 1. Закона о државним службеницима и намјештеницима.¹⁵ Њиме је одређено да је службеник дужан накнадити штету коју у служби или у свези са службом намјерно или из крајње непажње нанесе државном тијелу.¹⁶ Таквом се штетом сматра и штета коју је државно тијело имало накнађујући грађанима и правним особама штету коју су претрпјели намјером или крајњом непажњом службеника.¹⁷ У ријетком случају када би штета била почињена по суцу, питање права на регрес уређује чл. 105. ст. 2. Закона о судовима.¹⁸ Према овом правилу, Република Хрватска има право регреса исплаћене накнаде од суца у случају када је судца штету учинио намјерно или из крајње непажње.

Ово је једино правило којим је, када је ријеч о ручно вођеној земљишној књизи, уређена одговорност за штету. Постоји још и правило из чл. 209. ЗЗК о одговорности за штету, али у вези с земљишном књигом вођеном електроничком обрадом података (ЕОП-земљишном књигом), о чему *infra*. Није искључено, међутим, да, осим описаном штетном радњом (неправомерним уношењем пломбе) у поступку уписа у ручно вођену земљишну књигу наступи штета услјед какве друге штетне радње у вези с уписом, али се у таквом случају не примјењују правила о објективној, већ о субјективној одговорности за штету.

¹⁵ Народне новине бр.: 92/05, 142/06, 77/07, 127/07, 27/08, 34/11, 49/11, 150/11, 34/12 и 49/12, даље: ЗДСН.

¹⁶ В. чл. 20. ЗДСН који одређује да је државни службеник дужан обављати послове учинковито и правомерно те у складу са законом пружити правну помоћ избегавајући неоправдано сложене и тешко проведиве поступке и спрјечавајући ситуације које могу довести до поступања штетног за очување правног интереса странака или државе.

¹⁷ Чл. 116. ст. 2. ЗДСН. Чланком 55. ст. 3. ЗДСН предвиђено је да се прописима за поједине службе могу прописати и посебни случајеви одговорности за штету нанесену у служби или у свези са службом, али се одговорност мора темељити на намјери или крајњој непажњи.

¹⁸ Народне новине бр.: 28/13, даље: ЗС.

Земљишнокњижна правила, наиме, одређују да је за одлучивање о приједлогу за упис мјеродавно стање у часу кад је приједлог стигао земљишнокњижном суду.¹⁹ Рјешењем које доноси поводом приједлога за упис суд може удовољити приједлогу или га одбити.^{20 21} Притом судца, наравно, може погријешити, услјед чега наступи штета.

Поред тога, сјетимо се да се упис у земљишну књигу може провести само по налогу који је земљишнокњижни суд издао у рјешењу о упису и не друкчије него према садржају тога налога.^{22 23} Могуће је да и у тој фази – фази provedбе уписа – дође до погрешке и да је упис једноставно погрешно проведен премда је исправно одлучено. Таква ситуација је далеко чешћа, и може повући за собом одговорност Републике Хрватске, па посредно и државног службеника који је упис незаконито или неправилно провео.

Међу земљишнокњижним правилима (законским и подзаконским) нема других посебних правила (осим оних *supra* наведених) који уређују одговорност за штету проузрочену незаконитим и неправилним поступањем (судаца и службеника) у вези с уписом. Дакле, осим када је у питању штета проузрочена неправодобним уношењем пломбе и када РХ одговара за штету према правилима објективне одговорности, у односу на друге штете које могу бити проузрочене незаконитим или неправилним уписом у ручно вођену

¹⁹ Чл. 107. ЗЗК

²⁰ Чл. 109. ст. 1. ЗЗК

²¹ Удовољити ће приједлогу и допустити упис након што је прегледао приједлог и прилоге под претпоставкама да: а) из земљишне књиге није видљиво да у односу на предмета уписа постоје запрехе, б) нема основе за сумњу је ли књижни предник способан располагати предметом на који се упис односи и је ли подносиатељ приједлога на то овлаштен, ц) утемељеност приједлога произлази из садржаја поднесених исправа, те д) исправе имају потребни облик (чл. 108. ст. 1. ЗЗК). Односно, у случају када упис одређује други суд или тијело, под претпоставкама да: а) је упис одредило надлежно тијело и б) и да је проведив с обзиром на стање земљишне књиге (чл. 108. ст. 2. ЗЗК). Одбије ли приједлог за упис, земљишнокњижни суд је дужан забиљежити одбијени приједлог у земљишној књизи (чл. 111. ст. 1. ЗЗК).

²² Чл. 112. ст. 1. ЗЗК

²³ Основно је правило да се текст уписан у земљишној књизи не смије накнадно мијењати нити учинити нечитљивим (чл. 116. ст. 1. ЗЗК). Дође ли до погрешке при упису постоје посебна правила у вези с тим како се она отклања, а овисе о томе: а) је ли се погрешка опазила за самог уписа или б) након provedбе упис. У првом случају, исправља се на крају уписа изричитим навођењем који се дио текста исправља и којим ријечима (чл. 116. ст. 2. ЗЗК). У другом случају, исправља се: а) на темељу рјешења земљишнокњижнога суда о исправку погрешнога уписа, донесенога на темељу споразума свих заинтересираних особа у поступку пред земљишнокњижним судом за исправак погрешнога уписа (чл. 117. ст. 1. ЗЗК), односно б) по службеној дужности, без вођења поступка за исправак погрешнога уписа, под претпоставком да такав исправак не доводи у питање већ стечена права, нити у опасност особе које поступају с повјерењем у земљишне књиге (чл. 118. ст. 1. ЗЗК).

земљишну књигу нема посебних правила, слиједо чега се примјењују опћа правила о одговорности за другога из чл. 1061. ЗОО о одговорности послодавца и чл. 1062. ЗОО о одговорност правне особе за штету коју проузрочи њезино тијело.

Посебан облик одговорности за другога, о којем је овдје ријеч, дакле о одговорности за незаконит или неправилан рад Републике Хрватске за рад судаца и државних службеника и намјештеника уређују, већ спомињана, правила ЗС-а (чл. 105. ЗС) и ЗДСН-а (чл. 116. *et seq.* ЗДСН).²⁴ Примјена одговарајућих правила ЗС-а, односно ЗДСН-а у вези је с тим чијом је штетном радњом наступила штета.

Ова правила, иако су врло слична, нису потпуно једнака. Правило из чл. 105. ст. 1. ЗС одређује да Република Хрватска одговара за штету коју странци у поступку нанесе судца својим незаконитим или неправилним радом у обнашању судачке дужности. У смислу ове одредбе, осим у „класичном“ значењу, „незаконит или неправилан рад“ судца као штетна радња (чињењем или пропуштањем) услијед које је настала штета, укључује и дужност суца на суђење у разумном року. Односно незаконит је или неправилан рад суца и такав рад чија је дуљина довела до повреде права на суђење у разумном року. Наступи ли странци повредом права на суђење у разумном року штета, за такву штету одговара Република Хрватска.²⁵

²⁴ В. чл. 108. ст. 2. ЗС у којем је одређено да се запошљавање државних службеника и намјештеника у суду, плаће и остала права, обвезе и одговорности из рада те одговорност за повреде службене дужности уређују прописима о државним службеницима и намјештеницима и опћим прописима о раду.

²⁵ Право на суђење у разумном року, односно повреде тог права и одговорност за штету, представљају цијело једно ново поглавље када је у питању одговорност државе за незаконит или неправилан рад њезиних тијела. Правом на суђење у разумном року рад се не бави. Напомиње се само да чл. 105. ст. 3. и 4. ЗС уређујући право регреса Републике Хрватске за повреду права на суђење у разумном року одређује да РХ-а може од судца тражит поврат исплаћене накнаде због повреде права на суђење у разумном року ако је повреда настала намјером или крајњом непажњом судца. У таквом је случају председник суда пред којим је дошло до повреде права на суђење у разумном року дужан надлежном државном одвјетништву доставити податке потребне за покретање регресног поступка. У вези с цитираним уређењем треба споменути да би се из чињенице што, заправо с двије одредбе (чл. 105. ст. 2. и 3. ЗС) законодавац уређује регрес РХ-а од штетника, једном одређујући да ће РХ-а „затражит од суца поврат исплаћене накнаде само кад је судца штету учинио намјерно или из крајње непажње,“ а други пут „тражит ће од суца поврат исплаћене накнаде због повреде права на суђење у разумном року ако је повреда настала намјером или крајњом непажњом суца,“ могло закључити да суђење у неразумно дугом року не представља „незаконит или неправилан рад“ судова. Ријеч је, ипак о специфичном облику незаконитог или неправилног рада, који се због својих посебних обиљежја, готово осмосталио и најчешће се и посебно анализира.

Осим што одређује да РХ-а одговара за незаконит или неправилан рада судца, правило из чл. 105. ЗС, не говори ништа о томе одговара ли Република Хрватска према правилима о каузалној или кулпној одговорности.²⁶ Примјена опћих обвезноправних правила о врсти одговорности из чл. 1045. ЗОО (крај чињенице да посебних правила нема) упутила би на закључак да Република Хрватска одговара с наслова субјективне одговорности за претпостављену кривњу, с тим да се претпоставља обична непажња.

Изнесено је стајалиште, међутим, предметом расправе у теорији и судској пракси која је отворена одлуком Уставног суда у предмету У-III-2314/06 од 21. вељаче 2007.²⁷ у којој је Уставни суд, истина тумачећи чл. 13. старог Закона о саставу државне управе,²⁸ закључио да је за постојање одговорности за штету Републике због неправилног или незаконитог рада тијела државне управе довољна објективна чињеница да је наступила штета.^{29 30} Тако је установљена

²⁶ Чл. 105. ЗС, поред правила о повреди права на суђење у разумном року, садржи још саму у чл. 105. ст. 2. ЗС правило о праву регреса РХ-а којим се одређује да Република Хрватска право на регрес исплаћене накнаде од судца има само кад је судца штету учинио намјерно или из крајње непажње.

²⁷ Народне новине бр. 36/07. Напомиње се да је у Народни новинама одлука објављена под погрешним бројем У-III-2314/05.

²⁸ Народне новине бр. 75/93, 92/96-Закон о измјенама и допунама Закона о устројству и дјелокругу министарстава и државних управних организација, 48/99, 15/00, 127/00, 59/01, 190/03-прочишћени текст, 199/03.

²⁹ У цитираној одлуци, између осталог, стоји: „...Уставни суд утврђује да су наведена правна стајалишта редовних судова у цијелости неприхватљива у дијелу у којем се тумачи да нема незаконитог или неправилног рада тијела државне управе у смислу чланка 13. Закона о саставу државне управе ако нема "воље и пристанка државних тијела да се тиме оштете права и интереси трећега", односно "свјесног поступања супротно закону с вољом да се некоме нанесе штета." Надлежни судови погрешно сматрају, наиме, да је за јавноправну одговорност Републике Хрватске за штету битно постојање воље или пристанка да се незаконитим или неправилним радом оштете права и интереси трећега, односно да без испуњења вољног елемента нема ни незаконитог, односно неправилног рада тијела државне управе, као прве претпоставке одговорности државе за штету у смислу чланка 13. Закона о саставу државне управе. Уставни суд у том смислу истиче да је Законом о саставу државне управе установљен сустав објективне одговорности Републике Хрватске за штету због незаконитог или неправилног рада тијела државне и јавне управе, који се темељи на начелу узрочности (*causa*), а не на начелу кривње (*culpe*). Примарна и непосредна одговорност државе за штету због незаконитог или неправилног рада тијела државне и јавне управе посебан је израз начела владавине права, једне од највиших вредноста уставног поретка Републике Хрватске утврђене у чланку 3. Устава...“

³⁰ Печек, Р., *Објективна одговорност државе за штету*, Информатор, 2007, 5564-5565, стр. 14. Шернхорстн, Н., *Одговорност државе за штету због незаконитог рада тијела државне управе-приказ одлуке Уставног суда РХ*, Право и порези, 2007, бр. 7, стр. 3-5, Шернхорстн, Н., *Одговорност и постпивноправни положај државе*, Право и порези, 2011, бр. 4, стр. 55-56.

пракса према којој се у процјењивању ове одговорности искључује примјена начела *culpe*, што се дотада безизнимно чинило. Наведено стајалиште, чини се не слиједи вертикала редовне судбене власти, па је тако из новијих одлука Врховног суда (донесених након цитиране одлуке Уставног суда) видљиво да Врховни суд одговорност државе за штету због неправилног или незаконитог рада тијела државне управе процјењује кулпозним критеријем цијенећи имају ли одређене радње тијела државне управе обиљежја незаконитих или неправилних радњи, па тиме и обиљежја штетне радње.³¹ У теорији се дају

³¹ У одлуци ВС, Рев 725/08-2 од 12. сјјечња 2010. стоји: „Према одредби чл. 13. ЗСДУ за штету која грађанину настане незаконитим или неправилним радом тијела државне управе, тијела јединице локалне и подручне (регионалне самоуправе), односно правних особа које имају јавне овласти у пренијетим им пословима државне управе, накнађује Република Хрватска. Дакле, да би оштећеник могао основано захтијевати накнаду штете претпоставке су да је ријеч о обављању службе или друге дјелатности државног тијела и да је штета последица незаконитог или неправилног рада особе или тијела која обавља ту службу или дјелатност. При томе ваља истакнути да се незаконит рад очитује као поступање супротно закону, другом пропису или опћем акту или пропуштање да се закон, други пропис или опћи акт примјени с вољом или пристанком да се трећем нанесе штета. Неправилан рад очитује се као чињење или нечињење супротно уобичајеном или прописаном начину обављања дјелатности, а може се закључити о постојању воље или пристанка да се тиме оштете права или интереси трећега. Стога, имајући на уму правно питање због којег је изјављена ревизија, треба одговорити да би одговорност туженика у предметној ситуацији могла постојати само да је штета последица неправилног или незаконитог рада дјелатника туженика, а таквог поступања према оцјени нижеступањских судова, коју оцјену прихвата и овај ревизијски суд, у конкретном случају нема. Према томе, у конкретном случају недостаје основна претпоставка за одговорност туженика за штету у смислу чл. 13. ЗСДУ па су нижеступањски судови правилно оцјенили захтјев тужитеља неоснованим.“ Слично се наводи и у одлуци ВС, Рев-232/10-2 од 30. липња 2010.: „Дакле, према цитираној одредби чл. 13. ЗСДУ претпоставка за одговорност према том пропису је између осталог незаконит или неправилни рад тијела државне управе. Неправилан рад се опћенито дефинира као чињење или нечињење супротно уобичајеном или прописаном начину обављања дјелатности, док се незаконити рад дефинира као поступање супротно закону, другом пропису или опћем акту или пропуштање поступања у складу са законом и другим прописом или опћим актом. У конкретном случају није утврђено да би дошло до неправилног рада а исто тако незаконитог рада, слиједом чега нема нити претпоставки за одговорност тужене. Привремено одузимање предмета поводом царинског прекршајног поступка или казног поступка у ситуацији када постоји основана сумња у почињење одређеног казног дјела не може се сматрати незаконитим радом, већ управо супротно о поступању у оквиру овласти и закона од стране надлежних државних тијела (у конкретном случају од стране полиције). Сама чињеница дужине вођења царинског прекршајног односно казног поступка није претпоставка и основ темељем којег би се могла тражити накнада штете темељем чл. 13. ЗСДУ, већ је то евентуално основ за тражење заштите права на суђење у разумном

разложни аргументи у прилог стајалишту да законодавац уређујући одговорност за штету државе, није имао на уму безрезервно одредити да је таква одговорност за неправилан и незаконит рад судова (управних тијела) увијек објективна. Дакле, да из чињенице што се изријеком за поједине случајеве предвиђа објективна одговорност, да то даје за право мишљењу према којем је у осталим случајевима одговорност субјективна.³² Сличног су стајалишта и аутори који сматрају да у тзв. преосталим случајевима (дакле, када објективна одговорност није изријеком прописана) не би требало примијенити правила о објективној одговорности, али ипак сматрају да није нити ријеч о „чистој“ субјективној одговорности, па да би ваљало редефинирати правила објективне одговорности (могуће и уношењем неких нових) која би посебно уређивала ову одговорност.³³ Окосница је у расправама, заправо, ослоњена на правилно тумачење или појмовно одређење појмова „незаконитог“ и „неправилног“ рада као штетне радње услијед које настаје штета.³⁴

Док правило из чл. 105. ст. 1. ЗС предвиђа одговорност РХ-а за штету коју странци у поступку нанесе судца својим незаконитим или неправилним радом, с друге стране, када је ријеч о одговорности Републике Хрватске за рад државних службеника и намјештеника, раније цитирано правило из чл. 116. ЗДСН уопће не уређује одговорност РХ-а због неправилног или незаконитог рада државних службеника. Оно само уређује право на регрес државног тијела према државном службенику за штету коју он у служби или у вези са службом намјерно или из крајње непажње нанесе државном тијелу.³⁵ Таква штета је и она коју је имало државно тијело накнађујући физичким и правним особама штету коју су претрпјели намјером или крајњом непажњом службеника.³⁶ Тумачење овог правила води закључку да је, заправо, штету физичким и правним особама коју су оне претрпјеле, у вези с радом државног службеника, дужно накнадити државно тијело, дакле Република Хрватска. Дакле, за штету

року сукладно чл. 27. и 28. Закона о судовима (Народне новине бр.: 150/05, 16/07, 113/08 и 153/09, даље: ЗС).“

³² Црнић, И., *Одговорност државе за штету*, Загреб, 2010, стр. 16-39. стр. 63-87.

³³ Буковац Пувача, М., Жунић Ковачевић, Н., *Проблем темеља одговорности државе за штету проузрочену незаконитим и неправилним радом њених тијела*, Зборник Правног факултета, Свеучилишта у Ријеци, 2011, в. 32., бр. 1, стр. 292-293.

³⁴ Црнић, И., *нав. дело*, стр. 19. и 20; Буковац Пувача, М., Жунић Ковачевић, Н., *нав. чланак*, стр. 281.-292., Југ, Ј., *Одговорност за штету због незаконитог или неправилног рада судца*, Зборник Правног факултета, Свеучилишта у Ријеци, 2012, в. 33, бр. 1, стр. 450-452,

³⁵ Чл. 116. ст. 1. ЗДСН

³⁶ Чл. 116. ст. 2. ЗДСН. Чл. 116. ст. 3. ЗДСН предвиђена је могућност прописима за поједине службе прописати посебне случајеве одговорности за штету нанесену у служби или у вези са службом, али се та одговорност мора темељити на намјери или крајњој непажњи.

услијед незаконитог или неправилног рада државних службеника, односно намјештеника одговара РХ-а. Поново се ништа не говори о врсти одговорности, па би вриједило све *supra* наведено.³⁷

Осим одговорности за штету услијед правила о повјерењу због неправодобног уношења пломбе, међу правилима ЗЗК-а налази се још једно важно правило о одговорности за штету. Ријеч је о већ спомињаном правилу из чл. 209. ЗЗК о одговорности државе за незаконит и/неправилан рад, а када је ријеч о вођењу ЕОП-земљишне књиге.³⁸ Према чл. 209. ст. 1. ЗЗК Република Хрватска одговара за штете проузрочене погрешкама у вођењу ЕОП-земљишне књиге. Одговорност је објективна и искључити се може само када је проузрочена неотклоњивим догађајем, с тим да одговорност постоји ако је штета проузрочена маном или недостатком рачуналнога програма или заказивањем рачунала.³⁹ Правилу из чл. 209. ст. 3. ЗЗК одређено је да се напријед наведеним правилима не дира у правила о одговорности судца и службеника за штету.

Слиједом тога, за сваку штету насталу у вези с вођењем ЕОП-земљишне књиге, а не само неправодобно уношење пломбе, како је то случај код ручно вођене земљишне књиге, постоји објективна одговорност РХ, ако је штета проузрочена маном или недостатком рачуналног програма или заказивањем рачунала, јер је одговорност предвиђена за штете проузрочене погрешкама у вођењу ЕОП-земљишне књиге. Тиме се заправо намеће изузетно високи стандард информатизације. На овом мјесту немамо довољно простора за расправу око озбиљних посљедица које управо овакво прописивање одговорности има, али скрећемо позорност на то да је о овом уређењу потребно посебно водити рачуна приликом набаве и инсталације информатичке опреме, било да се ради о хардверу, било да се ради о софтверу. Управо је због објективне одговорности изузетно високи ризик који држава преузима када јамчи за неисправност рачуналног сустава. То имплицира да се приликом информатизације морају примијенити посебно високи стандарди и пажња, што је могуће сметнути с ума у свјетлу прописа о јавној набави. Притом, наравно,

³⁷ Одредбе чл. 116. до 123. ЗДСН садрже, заправо, правила о утврђивање околности под којима је настала штета (чл. 117.-чл. 119. ЗДСН), о року за накнаду и поправљању штете (чл. 120-121. ЗДСН), о накнада штете настале државном тијелу повредом службене дужности (чл. 121. ЗДСН) те о ослобођењу од одговорности за штету (чл. 123. ЗДСН).

³⁸ ЕОП-земљишна књига је евиденција вођена електроничком обрадом података о правном стању некретнина мјеродавном за правни промет, а састоји се од катастарских података о облику, површини и изграђености земљишта, те података земљишнокњижнога суда о правном стању земљишта похрањених у базу земљишних података (БЗП) како одређује чл. 163. ст. 1. ЗЗК. На њу се примјењују одредбе о ручно вођеној земљишној књизи када није што посебно одређено (чл. 163. ст. 2. ЗЗК). Тако нпр. посебне одредбе о земљишнокњижном поступку из чл. 174. до 177. ЗЗК (в. правило о пломбирању из лк. 175. ЗЗК).

³⁹ Чл. 209. ст. 2. ЗЗК

постоји и колатерални, регресни однос између добављача односно особа које су одговорне за одржавање информатичког сустава. За очекивати је да ће високи износи одштета редовито довести до стечаја ових правних особа, о чему и оне требају водити рачуна и зато посветити посебну пажњу приликом склапања и испуњења ових послова.

2.1.2. Судски регистар

Судски регистар је јавна књига која садржи податке и исправе о субјектима уписа за које је упис у регистар прописан Законом о судском регистру⁴⁰ (чл. 2. ст. 1. ЗСР). Основно је правило да се у регистар уписују подаци прописани законом и промјене тих података (чл. 24. ст. 1. ЗСР). Законом је одређено који подаци се уписују за све субјекте уписа (в. чл. 24. и 24. а. ЗСР, односно који се подаци уписују за поједине субјекте, примјерице за трговца појединца, за јавно трговачко друштво, за командитно друштво, за дионичко друштво, и сл. (чл. 28. *et seq.* ЗСР). Облик регистра, начин вођења и упис у регистар, осигурање и чување регистарских података, садржај и облик пријаве за упис, садржај других прописаних образаца и шифрираних ознака, као и друга питања важна за вођење регистра и кориштење информатичке технологије уређени су Правилником о начину уписа у судски регистар.⁴¹

Регистар воде трговачки судови (регистарски судови, чл. 3. ст. 1.). Поступак за упис покрене се писаном пријавом с одређеним захтјевом за упис података или захтјевом за промјену уписаних података, који се предаје регистарском суду на папиру или електроничким путем (чл. 9. ст. 1. ЗСР), у року од 15 дана од дана када се испуне прописане претпоставке за упис, ако законом није другачије прописано (чл. 9. ст. 2. ЗСР). Регистарски суд дужан је обавити упис у регистар без одгађања, ако утврди да је пријава или захтјев за упис основан (чл. 10. ЗСР). Упис има правни учинак према субјекту уписа сљедећег дана од дана уписа у регистар, осим ако законом није другачије прописано (чл. 11. ст. 1. ЗСР), а према трећима од дана јавне објаве уписа (чл. 11. ст. 2. ЗСР).⁴²

Темељно правило о одговорности је оно из чл. 3. ст. 7. ЗСР којим је одређено да сваки регистарски суд одговара за вјеродостојност уписа којег је провео. К томе, правилном из чл. 10. ПНУСР одређује се да су предсједник суда, суци, судски савјетници и овлаштени судски службеници одговорни руковати

⁴⁰ Народне новине бр.: 1/95, 57/96, 1/98, 30/99, 45/99, 54/05, 40/07, 91/10 и 90/11, даље: ЗСР.

⁴¹ Народне новине бр.: 22/12, даље: ПНУСР.

⁴² О бити захтјева суд одлучује рјешењем, а закључком о питањима управљања поступком (чл. 14. ЗСР). Рјешење о упису проводи се након што га регистарски судија електронички потпише у главној књизи вођеној на рачуналу и власторучно потпише испис за главну књигу вођену у писаном облику, осим ако се рјешењем изричито не одреди да ће се рјешење провести тек након правомоћности или ако је законом прописано да се упис у регистар обавља по правомоћности рјешења (чл. 15. ст. 1. ЗСР).

суставом судског регистра у складу с мјерама, средствима и увјетима осигурања, похрањивања и заштите података.

Даљњих посебних правила о одговорности нема. За разлику од земљишнокњижних правила, овим се регистарским правилима не предвиђа ништа о објективној одговорности Републике Хрватске за какву повреду правила о упису, односно правила о вођењу регистра. Стога ће, за просуђивање одговорности Републике Хрватске за штету због незаконитог или неправилног рада њезиних тијела, у обзир доћи примјена правила која уређују одговорност за штету државе за незаконит или неправилан рад судца из ЗС-а, односно службеника и намјештеника из ЗДСН-а, о којима је било ријечи код одговорности за штету у вези с уписима и вођењем земљишне књиге.

2.2. Одговорност у случајевима када уписнике воде управна тијела

2.2.1. Евиденција о регистраним и означеним возилима

Евиденција о регистраним и означеним возилима је управноправна евиденција која служи евиденирању чињеница везаних уз возила које обављају полицијске постаје.⁴³ Та се евиденција чува трајно на информацијском суставу Министарства унутарњих послова.⁴⁴

Предмет уписа су права и правне чињенице које обухваћају податке о надлежном тијелу, регистарској ознаци, прометној дозволи, књижици возила, осигурању, власнику и кориснику те техничком прегледу возила и техничким подацима возила.⁴⁵ Занимљиво је да ова евиденција садржи и забиљежбу оврхе на моторном возилу, уписом ограничења: »оврха – забрана огуђења«, а на темељу правомоћног закључка Службе уписа Финанцијске агенције евиденција ће садржавати и број закључка о упису судског или јавнобилежничког осигурања тражбине вјеровника. Ти уписи утемељени су на чл. 161. ст. 2. и 3. ОЗ. Забиљежбом оврхе оврховодитељ стјече заложно право на моторном возилу, а предносни ред се рачуна од дана доставе рјешења.⁴⁶ Након забиљежбе оврхе није допуштен упис промјене права власништва на моторном возилу нити упис терета на том возилу на темељу расположби овршеника, без обзира на то кад је та расположба подузета. Расположбе учињене противно овој забрани немају правног учинка.⁴⁷ Из наведеног је јасно да полицијска управа као управно тијело може и те како узроковати штету ако пропусти евидентирати или погрешно евидентира ову важну чињеницу.

Правни учинци уписа су различити. Првенствено су они **управноправне природе**. Они се односе на могућност кориштења одређеног возила у промету.

⁴³ Чл. 2. ст. 1. ПРОВ.

⁴⁴ Чл. 47. ст. 1. ПРОВ.

⁴⁵ Чл. 19. ст. 2. ПРОВ.

⁴⁶ Чл. 161. ст. 4. и 5. ОЗ.

⁴⁷ Чл. 161. ст. 6. ОЗ.

С тим у вези је и право и дужност надлежног тијела да у изда посебне исправе повезане са уписом (регистрацијом). Па ипак, у оквиру одредби ОЗ, упис има и приватноправни значај, јер је упис забиљежбе оврхе конститутиван за стјечање заложног права, те брани даљње пријеносе на темељу расположби овршеника. Упис власништва, међутим, није конститутиван, па нити у овршном поступку, јер је изричито чл. 164. ст. 4. ОЗ прописано да купац постаје власником моторног возила његовом предајом (а не уписом, као што је то било по ранијим прописима). То је логично. Моторно возило је покретнина, па се на стјечање власништва примјењују опће одредбе о правним темељима и начинима стјечања права власништва на покретнини.

У Закону о сигурности промета на цестама,⁴⁸ осим што се у чл. 238. ст. 4. ЗСПЦ одређује да се о регистrirаним возилима и означеним лаким приколицама води се евиденција, не одређује се ништа посебно о одговорности за повреду правила о уписима у ту евиденцију, односно правила о вођењу евиденције. Таква правила не постоје нити у Правилнику о регистрацији и означавању возила.⁴⁹ У обзир би, дакле, имајући у виду да у смислу чл. 18. ПРОВ о регистrirаним возилима надлежно тијело води евиденцију у картотеци и на информацијском саставу Министарства унутарњих послова, а у смислу чл. 2. ПРОВ такво је оно тијело које обавља регистрацију возила, дакле полицијске управа, односно полицијска постаја према пребивалишту или сједишту власника возила, дошла примјена правила о одговорности за штету Републике Хрватске. Али, у овом случају не она из чл. 105. ЗС која уређују одговорност за рад судца, односно из чл. 116. *et. seq.* ЗДСН која уређују одговорност за рад државних службеника, односно намјештеника (ова посљедња, у бити, примјенити ће се након што се о питању темеља одговорности расправи у складу с посебним правилом), већ посебно правило у вези с радом тијела државне управе и одговорности за тај рад. Такво је правило оно из чл. 14. Закона о саставу државне управе⁵⁰ које предвиђа да штету која грађанину, правној особи или другој странци настане незаконитим или неправилним радом тијела државне управе, тијела јединица локалне и подручне (регионалне) самоуправе, односно правних особа које имају јавне овласти у повјереним им пословима државне управе, накнађује Република Хрватска. Дакле за незаконит или неправилан рад тијела државне управе тј. тијела које обавља регистрацију возила (полицијске управе, односно полицијске постаје) одговара РХ-а.

Ништа се посебно не одређује о врсти те одговорности. Стога би дошла у обзир примјена напријед наведених правила која уређују врсту одговорност код тзв. „осталих“ земљишнокрњижних повреда (оних за које Република Хрватска не одговара објективно или бар таква одговорност није изријеком прописана).

⁴⁸ Народне новине бр.: 67/08, 48/10 и 74/11. даље: ЗСПЦ.

⁴⁹ Народне новине бр.: 15/08, 89/10 и 104/10, даље: ПРОВ.

⁵⁰ Народне новине бр. 150/11 и 12/13, даље: ЗСДУ.

Наравно, не и оних која се односе на правилан и законит рад судца, већ само правила која уређују поједина питања у вези с одговорности за штету за незаконит и неправилан рад државних службеника и намјештеника, а у вези с повредама уписа.

3. Уписници код којих Држава одговара солидарно с правним особама с јавним овластима

3.1. Уписник судских и јавнобилежничких осигурања тражбина вјеровника на покретним стварима и правима

Уписник судских и јавнобилежничких осигурања тражбина вјеровника на покретним стварима и правима (даље: УСЈБО) је јавни уписник (чл. 3. ст. 1. Закона о Уписнику судских и јавнобилежничких осигурања тражбина вјеровника на покретним стварима и правима).^{51 52} Води га Финанцијска агенција (даље: ФИНА) као једну од дјелатности предвиђених чл. 3. Закона о Финанцијској агенцији,⁵³ односно, унутар ФИНЕ⁵⁴ основана Служба уписа (чл. 2. ст. 1. ЗУ).⁵⁵

У УСЈБО се уписују права и мјере које се не уписују у коју другу јавну књигу и то: 1. заложно право на покретнини, праву, дионици, удјелу и пословном удјелу у трговачком друштву које се, у складу са законом, стјече оврхом или осигурањем, 2. заложно право на укупности ствари које припадају противнику осигурања, односно дужнику или укупности ствари тих особа које се налазе у или на одређеном простору, чији се садржај може мијењати, 3. пријеноси права власништва на покретнини или пријеноси којег другог права ради осигурања у складу са законом, 4. пријеноси дионица, удјела и пословних удјела ради осигурања, 5. мјере забране отуђења или оптерећења предмета осигурања, одређене у складу

⁵¹ Народне новине бр. 121/05, даље: ЗУ.

⁵² В. и припадајуће правилнике: Правилник о облику и садржају уписника те унутарњем устројству и раду службе уписа, Народне новине бр.: 77/06, даље: ПОСУУУРСУ, Правилник о накнадама за уписе у уписник, Народне новине бр.: 77/06, даље: ПНУУ, и Правилник о увјетима кориштења и о накнади за кориштење података преко електроничких медија садржаних у уписницима и другим евиденцијама службе уписа, Народне новине бр.: 77/06; даље: ПУКНКППЕМСУДЕСУ.

⁵³ Народне новине бр. 117/01, 60/04 и 42/05, даље: ЗФА.

⁵⁴ У смислу чл. 1. ст. 1. ЗФА, ФИНА је правна особа чије је устројство и начин рада уређен ЗФА-ом и прописима на темељу њега, њезин је оснивач Република Хрватска (чл. 1. ст. 2. ЗФА) и као таква уписана је у судски регистар (чл. 1. ст. 3. ЗФА).

⁵⁵ Према чл. 2. ст. 1. ПОСУУУРСУ на устрој и пословање Службе уписа одговарајуће се примјењују опћи акти ФИНЕ о унутрашњој организацији и систематизацији послова и други опћи акти донијети на темељу ЗФА-а и ЗУ-а.

са законом, 6. пријеноси права власништва на покретнинама, односно пријеноси права, дионица, удјела или пословних удјела на којима су заснована заложна права (према чл. 6. ст. 1. т. 1. ЗУ), након заснивања тих заложних права, ако су ти пријеноси, у складу са законом, допуштени, 7. право власништва на покретнини које је задржано на темељу уговора, ако је његово трајање дуже од једне године, 7. заложно право на покретнини која је припадак некретнине, ако некретнина није оптерећена хипотеком или којим другим правом које обухваћа и тај припадак, и 8. добровољна заложна права те пријеноси права власништва ради осигурања на покретнинама и правима трећих особа (стварно правни дужник) ради осигурања тражбина вјеровника према његовом особном дужнику (чл. 6. ЗУ).⁵⁶⁷

Правилима ЗУ-а предвиђена је дужност Службе заштитити рачунарски сустав и податке које он садржи од неовлаштеног кориштења, измјене и губитка те на сигурном мјесту трајно чувати изворну документацију на темељу које су обављени уписи (чл. 4. ст. 1. ЗУ). С тим у складу правилом из чл. 5. ст. 1. ЗУ одређено је да ФИНА, а у вези с вођењем УСЈБО-а, одговара за штету која настане због неправодобног уношења података, неточности података, те губитка података у односу на податке садржане у исправама на темељу којих је извршен упис⁵⁸ и то према начелу претпостављене кривње.

Одговорност Републике као оснивача ФИНЕ (чл. 1. ст. 2. ЗФ) за наведене штете уређења је необично. Наиме, за штету коју ФИНА

⁵⁶ Поступак уписа покреће се приједлогом странке или по службеној дужности (чл. 22. ЗУ). Упис се може извршити: главним уписом, забиљежбом и напоменом (чл. 7. ст. 1. ЗУ). На темељу приједлога и прилога уз приједлог Служба уписа одређује главни упис ако утврди да је захтјев за упис основан (чл. 26. ст. 2. ЗУ). Када се главни упис одређује по службеној дужности, Служба уписа одредити ће на темељу одлуке или друге исправе на темељу које се главни упис одређује по службеној дужности, ако утврде да прилози уз ту одлуку, односно исправу оправдавају такав упис и ако упис не би био у противности с већ постојећим уписима (чл. 26. ст. 2. ЗУ).

⁵⁷ Закључак о захтјеву за главни упис Служба је дужна донијети у року од осам дана од дана примитка приједлога за главни упис (чл. 26. ст. 10. ЗУ). Истог дана када прими приједлог за главни упис, односно одлуку или другу исправу на темељу које је дужна покренути поступак за такав упис по службеној дужности, Служба уписа дужна је основати привремени уложак који садржајно треба одговорати закључку о упису, и на којему ће назначити да је то привремени уложак (чл. 27. ст. 1. ЗУ). Привремени уложак остаје у УСЈБО све док се не донесе закључак о главном упису, у којем ће случају бити замијењен новим улошком (чл. 27. ст. 2. ЗУ). За закључак о главном упису, сматра се да је донесен оног дана када је основан привремени уложак (чл. 27. ст. 4. ЗУ).

⁵⁸ Чл. 5. ст. 3. ЗУ одређено је да ће Служба уписа опћим актом, који ће донијети уз сугласност министра надлежног за послове правосуђа, утврдити увјете за обављање појединих послова у Служби те одредити особе одговорне за праводобно уношење података и њихову тачност те исправност појединих поступака приликом уписа.

проузрочи закашњелим или неточним уписима, односно губитком података, Република одговара само у случају да је тужена заједно с ФИНОМ. Тако произлази из чл. 5. ст. 2. ЗУ који гласи: “Република Хрватска солидарно одговара за штету из чл. 5. ст. 1. ЗУ само ако је тужена заједно са Финанцијском агенцијом.” Ништа се при томе посебно не одређује с наслова које одговорности одговара Република. Већ је било ријечи о опћем правилу из чл. 14. ЗСДУ којим је предвиђено да штету која грађанину, правној особи или другој странци настане незаконитим или неправилним радом тијела државне управе, тијела јединица локалне и подручне (регионалне) самоуправе, односно правних особа које имају јавне овласти у повјереним им пословима државне управе,⁵⁹ накнађује Република Хрватска. Прихвати ли се да је овим правилом „покривена“ и дјелатност ФИНЕ за вођење УСЈБО, намеће се питање да ли специјална одредба ЗУ искључује одговорност државе у ситуацијама када није обухваћена тужбом. Наиме, имајући у виду посебно правило из чл. 5. ЗУ могло би се закључити је да РХ-а може, али и не мора бити одговорна за штету, тј. одговорна је када је обухваћена пасивном легитимацијом заједно с ФИНОМ. Према опћем правилу из чл. 14. ЗСДУ, које се очито не примјењује, одговорност за штету је само на Републици Хрватској. Успореде ли се напријед наведена правила која уређују одговорност Републике Хрватске у вези с вођењем земљишне књиге с овим правилима према којима ФИНА одговара према начелу претпостављене кривње, очито је да су употријебљени различити критерије за уређење одговорности за сличне или исте штетне радње у вези с вођењем уписника. Према нашем мишљењу, тумачење које би материјалноправну позицију чинило овисном о процесноправној диспозицији је неприхватљиво. Слиједом тога, одредбу о солидарној одговорности треба тумачити на начин да се омогућава да се Републику Хрварску тужи заједно са ФИНОМ као солидарног дужника, чиме се само потврђује њихова солидарност. Ништа више се тој одредби не би требало признати.

Питање регреса од штетника, а то би у смислу 5. ст. 3. ЗУ била особа одговорна за праводобно уношење података и њихову тачност те исправност појединих поступака приликом уписа, уређивала би, раније анализирана, правила чл. 116. ет сеq. ЗДСН и овисила би о томе је ли штета проузрочена намјерно или крајњом непажњом.

⁵⁹ Имајући у виду чл. 2. ЗСДУ у којем се одређује да послове државне управе обављају тијела државне управе, но да је посебним законом могуће одређене послове државне управе повјерити тијелима јединице локалне и подручне (регионалне) самоуправе или другим правним особама које на темељу закона имају јавне овласти, могуће је држати да би у конкретном ФИНА била „правна особа које на темељу Закона има јавне овласти.“

4. Уписници код којих одговарају нека друга тијела

4.1. Уписници које воде јавни биљежници, односно ХЈК

4.1.1. Хрватски уписник опорука

4.1.1.1. Опћенито

Хрватски уписник опорука (ХУО) посебан је регистар у којем се евидентира чињеница да је састављена, похрањена, те проглашена нека опорука.⁶⁰ Предмет уписа у овај регистар су законом одређене правне чињенице,⁶¹ које се односе и на приватне и на јавне опоруке, без обзира тко је саставио опоруку односно у којем је облику она састављена. Похрана података у ХУО обавља се помоћу информатичког састава у Хрватској јавнобиљежничкој комори (ХЈК), односно на други одговарајући начин.⁶² Тренутно се подаци воде помоћу информатичког састава, а комуницирање овлашћених особа с ХУО омогућено је путем интернета, на страницама <http://upisnik.hjk.hr>.

Уписник опорука води Хрватска јавнобиљежничка комора (ХЈК) у свом сједишту у Загребу, а по правилима прописанима ПХУО (чл. 68. ст. 2. ЗН, чл. 1. ст. 2. ПХУО). ХЈК податке добива од особа које су овлаштене и дужне податке о опоруци доставити ХУО. То су надлежни судови (опћински судови), јавни биљежници, одвјетници, дипломатско-конзуларна представништва те особе које су направиле опоруку (чл. 68. ст. 3. ЗН, чл. 3. ст. 1. ПХУО). Подаци се у правилу достављају путем електроничког пријеноса података (чл. 5. ст. 3. ПХУО). Јавни биљежници, опћински судови и дипломатско-конзуларна представништва дужни су осигурати све увјете потребне за електронички пријенос података (мрежна повезаност, софтвере, хардваре) (чл. 5. ст. 4. ПХУО). Изнимно, особе које су саставиле опоруку могу доставити податке у ХУО особно, односно путем јавног биљежника (чл. 9. ст. 2. ПХУО).

Комора је правна особа с јавним овластима. Она је самостална организација свих јавних биљежника који су уписани у Уписник и Именик.⁶³ Комору сачињавају сви јавни биљежници који су уписани у њене уписнике.⁶⁴ Комора чува углед, част и права јавнобиљежничког сталежа и скрби да јавни биљежници

⁶⁰ Чл. 68. Закона о наслеђивању («Народне новине» 48/03, 163/03, даље: ЗН). Осим темељног правног извора који уређује овај регистар (ЗН), о њему одредбе садржи Правилник о хрватском уписнику опорука («Народне новине» 135/03, 164/04, даље: ПХУО). Тај правилник детаљније уређује садржај ХУО и начин његова вођења (чл. 1. ст. 1. ПХУО), особито поступак уписа и доставе података, увида у уписник, комуницирање путем електроничких медија, трошкове уписа и увида и др.

⁶¹ Чл. 68. ст. 1. ЗН, чл. 2. ст. 2. ПХУО

⁶² Чл. 5. ст. 1. ПХУО

⁶³ Чл. 2. ст. 1. Статута ХЈК (Народне новине 26/95, 32/96, 78/99, 69/00, 9/04, 139/2006, 65/07, 55/10)

⁶⁴ Чл. 132. ст. 1. ЗЈБ.

савјесно и у складу са законом обављају своје дужности,⁶⁵ али и води ХУО. Ако погријеши у својем раду, одговара за штету по опћим правилима одговорности за штету, дакле по начелу пресумиране кривње.

Да бисмо појаснили одговорности, кренимо од тога за што комора не одговара. Као прво, комора не одговара за садржај опоруке. Управо због тога јер ХУО није није збирка опорука, увидом у који би се могли сазнати било какви подаци о опоручним располагањима опоручитеља, већ искључиво законом одређене правне чињенице које се односе на постојање односно непостојање опоруке, њезино проглашење те њезин смјештај, ХЈК не може одговарати за било какву штету која би произлазила из самог садржаја опоруке. ХЈК нити нема увид у садржај опоруке јер јој се опорука не предаје. Учинци уписа су искључиво публицитетни, јер се у ХУО не евидентира садржај опоруку, нити се опорука предаје ХУО или ХЈК на увид, или на чување односно похрану. ХУО

Успоставом ХУО-а хтјело се омогућити избјегавање спорова око постојања опоруке, евентуалног уништења или скривања чињенице постојања опоруке од стране потенцијалних наслѣдника, а омогућује се и олакшавање проналажења опоруке.⁶⁶ Крај уписа у ХУО и евентуална реконструкција опоруке⁶⁷ је далеко једноставнија, јер, обзриом да се ради о јавном уписнику, чији садржај има карактер јавне исправе, која ужива пресумпцију истинитости, доказивање наведених чињеница је поједностављено.

Поред тога, комора не одговара за неваљаност опоруке. Према изричитој законској одредби чињеница да опорука није евидентирана у Хрватском уписнику опорука, нити било гдје посебно похрањена не штети њезиној ваљаности.⁶⁸ Стога сама околност да је пропуштено извршити регистрацију опоруке у ХУО ни на који начин не може утјецати на наслѣдноправне учинке постојеће, а неевидентирани опоруке.

⁶⁵ Чл. 132. ст. 2. ЗЈБ.

⁶⁶ У одредбама Судског пословника («Народне новине» 158/09, 3/11, 34/11, 100/11, 123/11, 138/11, 38/12, 111/12, 28/13, даље: СП) предвиђено је у чл. 337. вођење судског уписника Пописа исправа («Пи»). Чланком 406. СП прописано је да опћински судови уписују у уписник Пи све исправе које су им повјерене на чување, па тако и судску опоруку, која се уписује у именик А. Евентуални губитак опоруке која је дана на чување могао би свакако имати врло озбиљне последице на опоручног наслѣдника, без обзира на сустав *ipso iure* стјецанја због фактичне немогућности едиције. Но, ту се не ради о услузи везаној строго за тематику овог рада, па проблем остављамо за другу прилику.

⁶⁷ Чланком 41. ЗН предвиђен је посебан поступак реконструкције опоруке, по којем ће опорука уништена случајем или радњом неке друге особе, изгубљена, скривена или замeтнута прије или након опоручитељеве смрти, али без његова знања произвести учинке ваљане опоруке ако заинтересирана особа докаже да је опорука постојала, да је уништена, изгубљена, сакривена или замeтнута, да је била састављена у облику прописаном у закону и ако докаже садржај онога дијела опоруке на који се позива.

⁶⁸ Чл. 68. ст. 5. ЗН

За исправно разумијевање проблема одговорности ХЈК као тијела надлежног за вођење ХУО, потребно је наставити у анализи почев сврхе регистра и учинака уписа. Притом првенствено треба нагласити да увођење ХУО-а није имало за сврху публицирати садржај опоручних располагања, већ публицирати чињенице везане уз постојање опорукe, како би се на брз и једноставан начин могла одредити правна основа наслеђивања. Слиједом тога, и евентуалне повреде имају одговарајуће последице.

4.1.1.2. Повреде дужности евидентирања

4.1.1.2.1. Пропуштање или погрешно евидентирање чињенице да је опорука састављена

Ова ситуација препоставља да је ХУО једноставно пропустио евидентирати чињеницу настанка опорукe. Одговорност постоји ако се у критичном тренутку за опоруку не сазна, јер се суд о њезином постојању није обавијестио на други начин. Оставински суд дужан је без одгоде затражити све податке из Хрватског уписника опорукa о могућим опорукама умрле особе, а од особе и тијела којима је опорука повјерена на чување да му је доставе.⁶⁹

Ако се за опоруку накнадно сазна, радит ће се о накнадно пронађеној опоруци. Чл. 232. ст. 5. ЗН предвиђено је да чак нити особе које су судјеловале на оставинској расправи нису везане правомоћним рјешењем о наслеђивању ако се ради о правима која произлазе из накнадно пронађене опорукe, што донекле олакшава ситуацију. Након што суд такву опоруку прогласи, доставит ће је оставинском суду у преслици, који ће о томе обавијестити заинтересиране особе, без вођења нове оставинске расправе.⁷⁰ Те особе своја права могу остваривати у парници, премда то своје право неће моћи остварити ако је у међувремену дошло до располагања од стране поштеног посједника, или ако је тај дио оставине пропао. С друге стране, чак и у овим случајевима, оштећени опоручни наследник је претрпио штету у виду трошкова везаних уз поврат ствари, као и у виду изгубљене користи тијеком раздобља док се за опоруку није сазнало.

Грешка мора у сваком случају бити на страни регистарског тијела, тј. ХЈК., а не особе која доставља податак. Кад се ради о приватним опорукама (холографска и алогографска опорука)⁷¹ податак о састављању опорукe ХУО у правилу доставља опоручитељ. У случају кад се ради о холографској (власторучној опоруци), једино је опоручитељ упознат с чињеницом да је опорука састављена, па је он и једини који тај податак може доставити ХУО. На његовој је диспозицији хоће ли то учинити или не. Кад се ради о алогографској опоруци (писаној опоруци пред свједоцима), опоруку такођер у правилу ХУО доставља опоручитељ. У пракси овај тип опорукe често састављају и одвјетници, па како је чл. 68. ст. 2. т. 3. ЗН, као и чл. 3. ст. 1. ал. 2. ПХУО предвиђена

⁶⁹ Чл. 203. ст. 3. ЗН

⁷⁰ Чл. 235. ЗН

⁷¹ Чл. 30. и 31. ЗН, чл. 4. т. 1. ал. 6. ПХУО

могућност доставе података и од стране одвјетника, то може учинити и он. Кад се ради о јавним опорукама⁷² опоруку саставља законом одређена овлаштена особа.⁷³ У овим случајевима (судска, јавнобилежничка и конзуларна опорука), закон је наизглед нешто строжи у односу на евидентирање опоруке у ХУО јер у чл. 148. ст. 8. предвиђа да ће овлаштена особа о састављеној јавној опоруци без одгоде послати обавијест у Хрватски уписник опорука, али због формулација чл. 68. ст. 3. ЗН чини се да би наведене двије одредбе ваљало читати заједно тако да овлаштена особа доставља додуше без одгоде обавијест о састављеној јавној опоруци у ХУО али само ако постоји захтјев опоручитеља, о чему се овлаштена особа треба сама обавијестити.⁷⁴

Обрнута ситуација је тешко замислива, премда могућа: да је погрешно евидентирана опорука која уопће не постоји. То, наиме, само по себи не би могло довести до великих потешкоћа, с обзиром да се таква опорука неће моћи прогасити нити реконструирати, премда ће врло вјеројатно изазвати додатне трошкове. Ако се ради о фалсифицираној опоруци, код које је фалсифицирана и обавијест ХУО-у, тада се одговорност ХУО-а може врло тешко успоставити, с обзиром да ХУО није дужан испитивати аутентичност података који му се достављају.

4.1.1.2.2. Пропуштање или погрешно евидентирање чињенице гдје се опорука налази

Пропуштање или погрешно евидентирање чињенице гдје се опорука налази односи се на питање похране опоруке. То значи да је точно евидентирана чињеница постојања опоруке, али је њезина локација погрешна или недоступна. У овом случају одговорност је врло ограничена. Наиме, похрањивање односно чување опоруке евидентира се у ХУО⁷⁵ на темељу обавијести тијела надлежног за то чување. Чување опоруке у надлежности је судова и других особа овлаштених за састављање јавних опорука,⁷⁶ а не ХУО.⁷⁷

⁷² Чл. 4. т. 1. ал. 1 ПХУО

⁷³ У Републици Хрватској то су судија опћинског суда, судски савјетник у опћинском суду или јавни билежник, а у иноземству конзуларни односно дипломатско-конзуларни представник Републике Хрватске. Чл. 32. ст. 2. ЗН

⁷⁴ У том смислу и Црнић, Ј.: *Насљеђивање на темељу опоруке*, у: Црнић, Ј., *et. al.* Ново насљедноправно уређење, 2003, стр. 85-86. Исто вриједи и за одговарајуће формулације кориштене у одредбама о чувању опоруке (чл. 169 ЗН), враћању опоруке (чл. 170. ст. 5. ЗН), примању изјаве о усменој опоруци (чл. 172. ЗН), те о опозиву јавне опоруке (чл. 173. ст. 4. ЗН) о чему исцрпније в. *infra*.

⁷⁵ Чл. 4. т. 1. ал. 2. ПХУО

⁷⁶ Чл. 167. ЗН

⁷⁷ На захтјев опоручитеља, без обзира тко је опоруку саставио његову ће опоруку, отворену или затворену, примити на чување у Републици Хрватској суд или јавни билежник, а у иноземству хрватским држављанима конзуларно односно дипломатско-конзуларно представништво Републике Хрватске. Чл. 167. ЗН

Чланком 169. ЗН посебно је предвиђено да ће суд, јавни билежник, односно конзуларно или дипломатско-конзуларно представништво Републике Хрватске које је примило опоруку на чување о томе без одгоде послати обавијест у Хрватски уписник опорука. Обавијест о томе да су примили опоруку на чување могу доставити и одвјетници⁷⁸ и друге физичке или правне особе,⁷⁹ јер и оне могу примити опоруку на чување по опћим правилима обвезног права.⁸⁰ Слиједом тога, ако је дошло до погрешног евидентирања, редовито ће то бити посљедица погрешно достављеног податка од стране особе која је доставила обавијест, а не неправилног поступања ХУО.

Измимно, ако је уистину погрешка настала на страни ХУО, тада постоји одговорност ХЈК као регистарског тијела.

Овдје долази у обзир и евидентирање чињенице да је опорука која се налази на чувању код суда, јавног билежника односно конзуларног или дипломатско-конзуларног представништва Републике Хрватске **враћена** опоручитељу, на његов захтјев.⁸¹ Након враћања опоруке (о чему се саставља посебан записник) надлежна тијела о томе без одгоде шаљу обавијест у Хрватски уписник опорука.⁸² Исти податак могу доставити и одвјетници или друге физичке или правне особе које су вратиле опоручитељу његову опоруку, која се код њих налазила на чувању.⁸³

4.1.1.2.3. Пропуштање или погрешно евидентирање чињенице проглашења опоруке

Кад суд код којег се нађе опорука утврди да је особа која је оставила опоруку умрла или да је проглашена умрлом отворит ће њезину опоруку без оштећења печата, прочитаћ ће је и о томе саставити записник.⁸⁴ То је проглашење писмене опоруке. Ова правила примјењују се и кад се ради о накнадно пронађеној опоруци.⁸⁵ Суд који је прогласио опоруку без одгоде ће о томе послати обавијест у Хрватски уписник опорука, који ће одмах провести упис.⁸⁶ Суд проглашења поступа по службеној дужности, и за обавјештавање ХУО није потребан пристанак евентуалних насљедника.^{87 88}

⁷⁸ Чл. 4. т. 1. ал. 4. ПХУО

⁷⁹ Чл. 4. т. 1. ал. 5. ПХУО

⁸⁰ В. депозит – чл. 725-743. Закона о обвезним односима («Народне новине» 35/05).

⁸¹ Чл. 170. ЗН, чл. 4. т. 2. ал. 1. ПХУО

⁸² Чл. 170. ст. 5. ЗН

⁸³ Чл. 4. т. 2. ал. 4. ПХУО

⁸⁴ Чл. 204. ст. 1. ЗН

⁸⁵ Чл. 235. ст. 1. ЗН

⁸⁶ Чл. 208. ЗН, чл. 4. т. 2. ал. 3. ПХУО

⁸⁷ Особа која посједује исправу за коју може претпоставити да је опорука умрле особе дужна ју је без одгоде предати најближем опћинском суду, а особа која зна да је оставитељ саставио опоруку и гдје се она налази дужна је о томе обавијестити опћински суд. Чл. 203. ст. 1. и 2. ЗН. Аналогно вриједи и за усмену опоруку. Чл. 4. т. 1. ал. 3.

У случају када ХУО пропусти извршити евидентирање, или погрешно евидентира да је нека опорука проглашена (премда није), могуће је да дође до ако суд проглашења ујендо није и оставински суд. У таквом случају, могуће је да оставински суд не сазна за опоруку, чиме евентуално дође до штете опоручном налсједнику. То се, међутим, редовито неће догодити, јер ће опоручни наслједник бити свјестан чињенице постојања опоруке и моћи својом интервенцијом спријечити евентуалну штету.

4.1.1.2.4. Пропуштање или погрешно евидентирање опозива опоруке

У ХУО се евидентирају и промјене везане уз чињенице које се тамо евидентирају. Тако се евидентира чињеница да је опорука опозвана пред судом или другим особама овлашћеним за састављање јавних опорука.⁸⁹ Пропуштање опозива опоруке може имати негативне посљедице за законске наслједнике који би наслиједили да је било познато да је опорука опозвана. На одговарајући се начин примјењују иста правила као и код пропуштања или погрешног евидентирања чињенице састављања опоруке, с обзиром да је опозив опоруке заправо такођер изјава воље која има значај опоруке.

4.1.1.3. Повреде дужности информирања

Хрватски уписник опорука је јавни регистар, али је увид у њега прилично ограничен и то на неколико разина. Наиме, подаци из ХУО не могу се прије

ПХУО. Ако је оставитељ направио усмену опоруку, и о томе постоји исправа коју су свједоци власторучно потписали, суд ће садржај те исправе прогласити по одредбама које вриједе за проглашење писане опоруке (чл. 206. ст. 1. ЗН), а ако такве исправе нема, суд ће одвојено саслушати свједоке пред којима је усмена опорука изјављана, па ће се записник о саслушању тих свједока прогласити по истим одредбама (чл. 206. ст. 2. ЗН).⁸⁸ И кад се ради о проглашењу нестале или уништене опоруке вриједе слична правила. У том случају, ако је независно од оставитељеве воље нестала или је уништена исправа у коју је била обликована оставитељева опорука, а међу заинтересираним особама нема спора о пријашњем постојању те опоруке, о облику у којем је састављена, о начину нестанка или уништења, као и ни о њезину садржају, оставински ће суд о томе саслушати све заинтересиране особе и о њиховим приједлозима извести потребне доказе, па ће се записник о томе прогласити по одредбама које вриједе за проглашење писане опоруке. В. чл. 207. ст. 1. ЗН

⁸⁹ Чл. 4. т. 2. ал. 2. ПХУО. Опоручитељ, наиме, може пред особом овлашћеном за састављање јавне опоруке опозвати сваку своју опоруку, без обзира у којем је облику направљена, на што се на одговарајући начин примјењују одредбе ЗН о састављању јавне опоруке. О томе овлаштена особа без одгоде доставља обавијест Хрватском уписнику опорука. В. чл. 173. ст. 1., 2. и 4. ЗН. Ако је опорука **опозвана на који други начин**, тада је опоручитељ овлашћен податак о томе доставити ХУО, неовисно о томе у којем је облику опорука састављена. Опоручитељ и овлаштене особе овај податак о опозиву могу доставити ради евидентирања у ХУО и неовисно о томе је ли већ у њему евидентирана чињеница да је опорука састављена. У том случају ХУО ће садржавати само податак о томе да је одређена опорука опозвана.

опоручитељеве смрти никоме ставити на располагање, осим опоручитељу или особи коју је он за то посебно овластио.⁹⁰ Другим ријечима, било каква јавност уписника долази до изражаја тек након опоручитељеве смрти. У повреди те своје дужности, тешко да би се могла успоставити ситуација у којој би настала штета.

Након опоручитељеве смрти, ХУО добива карактер јавног уписника, с ограниченим увидом. Према чл. 3. ст. 2. ПХУО Податке евидентирани у ХУО након опоручитељеве смрти могу тражити особе и тијела таксативно набројана у чл. 3. ст. 1. ПХУО. То су јавни билежници, одвјетници, опћински судови, дипломатско-конзуларна представништва и особе које су направиле опоруку.⁹¹

Ако би ХЈК одбила дати податке особама којима их је дужан дати, одговарала би за штету која би из тога произашла, нпр. зато је би остало непознато да је опорука састављена или гдје се налази. Према је таква ситуација тешко замислива, с обзиром на то да је јасно тко има, а тко нема право увида у ХУО, повреда ове дужности готово би безинимно довела до одговорности, јер би се радило о намјери, а не само непажњи.⁹²

4.1.1.4. Однос Коморе и овлашћених особа

Треба истакнути да ПХУО предвиђа својеврсни контролни механизам, који може утјецати на ступањ одговорности. Ради провјере точности достављеног податка од стране саме овлаштене особе, сустав аутоматски генерира након сваког поднесеног захтјева за упис контролни испис уписа. Ако се у року од 14 дана од дана исписа не уложи приговор, сматрат ће се да је упис потврђен као исправан.⁹³

Овакав сустав дјеломично пребацује одговорност за точност уписа на овлаштену особу. Наиме, особа која је добила контролни испис, дужна је у оквирима граница дужне пажње провјерити га и реагирати на евентуалну погрешку.

У случају да је дошло до погрешног уписа, могућ је његов исправак, али се тада се мора поновно поставити захтјев за нову евиденцију ових података.

⁹⁰ Чл. 68. ст. 4. ЗН, чл. 3. ст. 2. ПХУО

⁹¹ Практично се чини да је ограничење јавности које поставља ПХУО (а не ЗН) регистра изразито велико, јер право увида у ХУО немају нпр. блиски сродници који су потенцијални законски и опоручни наследици, који би свакако имали правни интерес да изврше увид у ХУО. Једнако тако увид у тај регистар немају нити друге особе које би можда имале неки правни интерес за увид у ХУО, из других посредних разлога (нпр. опоручитељеви вјеровници).

⁹² Увид у регистар остварује се комуницирањем са ХУО посебним захтјевом за доставу података. У захтјеву за доставу података из ХУО морају се навести подаци о опоручитељу и то презиме, име, датум рођења, датум смрти опоручитеља, смртни лист за опоручитеља или смртovníца, број оставинског списка, те обавезни подаци о тражитељу података у ХУО-у.. В. чл. 1. т. 3. и чл. 8. ст. 4. ПХУО

⁹³ Чл. 12. ст. 1. ПХУО

Пропуштање такве радње преваљује одговорност и на овлаштену особу, премда не у цијелости. До погрешке је ипак дошло радњом ХЈК, а не од стране овлаштене особе,⁹⁴ па и даље постоји одговорност ХЈК, али подијељена. Омјери овисе о процјени доприноса појединог штетника односно оштећеника, што ће у коначници пасти на терет судске праксе.

4.1.2. Регистар задужница и бјанко задужница

Регистар задужница и бјанко задужница⁹⁵ уређује чл. 216. Овршног закона⁹⁶ као једина регистарска одредба законске снаге. Основан је и води се при ХЈК. Регистарска правила из чл. 216. ОЗ прати правилничка легислатура подзаконске нарави из: Правилника о регистру задужница и бјанко задужница (даље: ПРЗБЗ),⁹⁷ Правилника о облику и садржају задужнице (даље: ПОСЗ) и Правилника о облику и садржају бјанко задужнице.⁹⁸ Према чл. 216. ст. 1. ОЗ којем одговара чл. 1. ст. 2. ПРЗБЗ, РЗБЗ је електроничка база података у којој су садржани подаци о особи која је издала задужницу/бјанко задужницу, врсти задужнице, у чију је корист издана (када је у питању „обична“ задужница), је ли преузето јамство за обвезу из задужнице и тко га је преузео, за који је износ тражбине издана, односно највиши износ који се у бјанко задужницу може уписати, те подаци о јавном билежнику који је потврдио исправу, датум и пословни број потврде. РЗБЗ води ХЈК-а⁹⁹ према подацима које достављају (уписују) јавни билежници.¹⁰⁰ Сваки је билежник који потврди задужницу/бјанко задужницу дужан, како одређује чл. 216. ст. 2. ОЗ, релевантне податке (из чл. 216. ст. 1. ОЗ) одмах електроничким путем приопћити служби РЗБЗ-а.

РЗБЗ је само ограничено јаван, јер су подаци које садржи повјерљиве природе. Њима се може користити ФИНА ради провјере истинитости задужница/бјанко задужница када се на темељу тих исправа тражи присилно намирење, а како одређује чл. 216. ст. 4. ОЗ и с њим усклађен чл. 2. ст. 6. ПРЗБЗ те судови, односно друга надлежна тијела када се пред њима воде поступци у вези с задужницом/бјанко задужницом или поводом њих.¹⁰¹

Другим ријечима, сврха увођења овог регистра била је у осигуравању ефикасног механизма провјере аутентичности задужнице односно бјанко задужнице. С обзиром да се ради о врло снажним инструментима наплате, који

⁹⁴ Ако је погрешка узрокована погрешним уносом, тада наравно нема нити одговорности ХЈК.

⁹⁵ Даље: РЗБЗ

⁹⁶ Народне новине бр. 112/12, даље: ОЗ.

⁹⁷ Сва три Правилника објављена су у Народним новинама бр. 115/12.

⁹⁸ Даље: ПОСБЗ

⁹⁹ Чл. 1. ст. 3. ПРЗБЗ

¹⁰⁰ Чл. 2. ст. 1. ПРЗБЗ

¹⁰¹ Према чл. 7. ПРЗБЗ податке из РЗБЗ доставља Комора на писани захтјев суду или другом надлежном тијелу у вези с поступком који се пред њим воде.

врло често могу довести до озбиљних имовинскоправних посљедица када су активирани, као и с обзиром на нажалост присутну праксу фалсификата, овај регистар представља нову брану таквом незаконитом понашању, те на тај начин штити и вјеровнике и дужнике.

Законским правилима, једнако као нити правилима ПРЗБЗ-а није предвиђено да би се издавале икакве исправе које имају значење јавних исправа у вези с подацима из РЗБЗ. Једино је, а према одредби чл. 9. ст. 2. ПРЗБЗ биљежник који је извршио упис задужнице/бјанко задужнице у РЗБЗ овлаштен о томе на захтјев странке издати потврду. ФИНА податке о задужницама/бјанко задужницама претражује¹⁰² на темељу података о јавном биљежнику који овјерио потпис/потврдио исправу,¹⁰³ па је РЗБЗ устројен с обзиром на особу биљежника који је овјерио потпис/потврдио задужницу/бјанко задужницу.

Према чл. 5. ПРЗБЗ задужнице/бјанко задужнице региструју се редослиједом којим их биљежници уписују у Регистар. Тај редослијед нема значење које би имао код неких других регистара, нпр. код земљишне књиге, јер се уписом у РЗБЗ не оснива никакав "првенствени ред" регистраних задужница/бјанко задужница да би се на темељу уписа за вјеровника устројио првенствени ред намирења. Чињеница уписа задужнице/бјанко задужнице, наиме, претпоставка је за упис у Очеvidник неизвршених основа за плаћање¹⁰⁴, а упис у ОНОП, за присилно намирење тражбине на темељу задужнице/бјанко задужнице на новчаним средствима овршеника. Основе за плаћање ФИНА уписује у Очеvidник према тренутку (датуму, сату и минути) примитка.¹⁰⁵ У складу с чл. 7. ЗПОНС, ФИНА налоге за извршавање основа за плаћање (што су и задужнице/бјанко задужнице) даје оним редослиједом којим су уписане у ОНОП ако другим законом није другачије прописано.

Регистарска правила законске и подзаконске нарави која уређују РЗБЗ не садрже никаква посебна правила у вези с одговорности за незаконит или неправилан упис у РЗБЗ. Притом је потребно разликовати неколико ситуација, овисно о фазама комуникације у којима долази до погрешке.

То се односи на у правом реду на одговорности јавног биљежника за упис задужнице или бјанко задужнице у РЗБЗ,¹⁰⁶ која постоји због пропуштања или погрешног евидентирања постојања задужнице или бјанко задужнице. Ту се међутим не ради о одговорности регистарског тијела, већ о одговорности због пропуштања законске обвезе регистрације (у смислу доставе података). Што се

¹⁰² Када у Регистру није евидентирана задужница/бјанко задужница за коју је постављен упит, испис гласи: „нису пронађени одговарајући подаци“ (чл. 11. ст. 2. ПРЗБЗ).

¹⁰³ Чл. 11. ст. 1. ПРЗБЗ

¹⁰⁴ Даље: ОНОП, чл. 216. ст. 8. ОЗ

¹⁰⁵ Чл. 6. ст. 2. Закона о provedби оврхе на новчаним средствима овршеника, Народне новине бр. 91/10 и 112/12, даље: ЗПОНС.

¹⁰⁶ Према чл. 2. ст. 3. ПРЗБЗ, јавни је биљежник овлаштен извршити накнадну промјену података достављених РЗБЗ једино у сврху исправка очите погрешке у писању, што ће у РЗБЗ бити посебно назначено.

тиче такве одговорности јавних биљежника, према чл. 42. ст. 1. Закона о јавном биљежништву,¹⁰⁷ јавни је биљежник дужан накнадити штету коју је другом проузрочио повредом своје службене дужности.¹⁰⁸ За проузроковану штету одговара по опћим правилима за накнаду штете по којима се одговара за штету коју су починиле службене особе.¹⁰⁹ Изријеком је искључена одговорност држава за штету коју почини јавни биљежник.^{110 111}

Слично се може говорити и о одговорности ФИНЕ за упис задужнице/бјанко задужнице у ОНОП. Ту су могућа два случаја када се вјеровник неће моћи намирити из задужнице/бјанко задужнице на новчаним средствима овршеника: а) када је ФИНА примила задужницу/бјанко задужницу потврђену након 15. листопада 2012. (јер се РЗБЗ води за задужнице/бјанко задужнице издане овог дана и касније) која није уписана у РЗБЗ, када ће испис гласити да нису пронађени одговарајући подаци (чл. 11. ст. 2. ПРЗБЗ) и б) када ФИНА прими задужницу/бјанко задужницу која је уписана у РЗБЗ, али су податци из папирнате задужнице/бјанко задужнице различити од оних из РЗБЗ. Према чл. 2. ст. 4. ПРЗБЗ, у таквом је случају, ФИНА дужна прије даљњег поступања извршити додатну провјеру задужнице/бјанко задужнице код јавног биљежника. Могуће је, у оба случаја, да због незаконитог или неправилног рада

¹⁰⁷ Народне новине бр. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07 и 75/09, даље: ЗЈБ.

¹⁰⁸ Из образложења одлуке УС, У-И/1262/00 од 14. ожујка 2001.: „...Јавнобиљежничка служба има значење јавне службе темељем ЗЈБ-а, будући да њену дјелатност чине послови који се, у правилу, обављају у јавном, опћедруштвеном интересу. Због тога је функционирање јавнобиљежничке службе као јавне службе и уређено посебним правним прописом, темељем којег јавни биљежници, као носитељи те службе, имају својство особа јавног повјерења, који јавнобиљежничку службу морају обављати у складу с Уставом и законима. ... ЗЈБ је одредбама чл. 42. посебно утврдио одговорност јавног биљежника за штету. Тако је прописано да је јавни биљежник дужан накнадити штету коју је другом проузрочио повредом своје службене дужности (ст. 1), за проузроковану штету јавни биљежник одговара по опћим правилима за накнаду штете по којима се одговара за штету коју су починиле службене особе, а држава не одговара за штету коју почини јавни биљежник (ст. 2). Из тога слиједи да корисник јавнобиљежничке услуге, у случају да му јавни биљежник својим радом нанесе штету, има право на накнаду те штете на начин и у поступку који су утврђени мјеродавним прописима...“ Мрежна страница:

sljeme.usud.hr/usud/.../C1256A25004A262AC1256A11004965AE?...

¹⁰⁹ Чл. 42. ст. 2. ЗЈБ

¹¹⁰ Чл. 42. ст. 2. ЗЈБ. За осигурање од одговорности јавних биљежника, в. чл. 17. ЗЈБ.

¹¹¹ Јавнобиљежнички присједник и вјежбеник одговарају као и јавни биљежник за штету коју проузроче повредом службене дужности при самосталном обављању какве радње. С нима ће солидарно одговорати и јавни биљежник, ако их је овластио да самостално обаве радњу. Јавни биљежник има право регреса према јавнобиљежничком присједнику и вјежбенику по опћим правилима о регресној одговорности службених особа. За штету коју проузроче јавнобиљежнички присједник и вјежбеник држава не одговара (чл. 42. ст. 3. ЗЈБ).

ФИНЕ задужница изгуби првенствени ред који се рачуна од уписа у ОНОП и за вјеровника наступи штета по остварење овласти на намирење.

4.1.2.1. Пропуштање или погрешно евидентирање чињенице постојања задужнице или бјанко задужнице

Одговорност ХЈК као регистарског тијела постоји у два аспекта. С једне стране ХЈК одговара због проуштања или погрешног евиденирања постојања задужнице или бјанко задужнице. С друге стране, ХЈК одговара збо повреде правила о информирању.

У првом случају ХЈК одговара само ако су јој подаци достављени на правилан начин, а ипак је из неког разлога дошло до пропуштања регистрације или до погрешне регистрације. Штета која услијед тога настане може бити озбиљна, због тога јер, као што је већ истакнуто, упис у регистар није пуке публицитетне нарави, већ је индиректна претпоставка за намирење.

Одговорност ХЈК је у овом случају по опћим правилима одговорности за штету, тј. по правилима о пресумираној кривњи.

4.1.2.2. Повреда дужности информирања

Друга врста одговорности јест одговорност ХЈК за доставу података суду или надлежном тијелу те дужност чувања као пословне тајне података из РЗБЗ, Чл. 6. ПРЗБЗ одређено је да су особе које раде на обради података у РЗБЗ, као и особе запослене у ХЈК, које имају приступ податцима у РЗБЗ, обвезне чувати тајну о тим податцима

Уколико ХЈК одбије доставити податке које је требала доставити, па због тога наступи штета, оштећеник би могао захтијевати накнаду од ХЈК. Притом ће ХЈК редовито одговарати за намјеру, јер је одбила доставити податке. Исто вриједи и за случајеве у којима ј повријеђена тајна, тј. када су подаци учињени доступни особама које на то нису имале право. У овим случајевима повреда је специфична, јер се ради о повреди неимовинског добра (права личности), па одговорност постоји већ на темељу штетне радње, неовисно о имовинској (материјалној) штети.

4.2. Уписници које води Хрватска господарска комора

4.2.1. Очевидник некретнина и покретнина које се продају у овршном поступку

У складу с чл. 1. ст. 1. Закона о Хрватској господарској комори,¹¹² Хрватска господарска комора је самостална стручнопословна организација, која промиче, заступа и усклађује заједничке интересе својих чланица пред дрвним и другим органима у земљи и иноземству. Има својство правне

¹¹² Народне новине бр. 66/91 и 73/91, даље: ЗХГК.

особе,¹¹³ чије су чланице све правне и физичке особе које обављају господарску дјелатност са сједиштем на подручју Републике Хрватске.¹¹⁴ ХГК-а обавља одређена јавна овлаштења која су утврђена законом.¹¹⁵ Важно је напоменути да потврде, увјерења и друге исправе које ХГК-а издаје у извршавању јавних овлаштења имају карактер и значај јавних исправа.¹¹⁶

Очевидник некретнина и покретнина које се продају у овршном поступку (даље: очевидник) је јаван¹¹⁷ регистар хрватског овршног права, у којем се евидентира чињеница да се на некој некретнини и на одређеним покретнинама води оврха њиховом продајом у овршном поступку. Темељни и једини правни извор који уређује овај регистар је ОЗ.¹¹⁸ Предмет уписа је правна чињеница да се на некретнини или на покретнини проводи оврха продајом у овршном поступку, и с тим у вези законом предвиђени подаци у вези с том некретнином односно покретнином и овршном поступку. Очевидник обухваћа податке о свим некретнинама које се продају у овршном поступку, те о оним покретнинама чија процијењена вриједност прелази износ од 50.000,00 кн.^{119 120} У оба случаја у очевиднику се посебно назначује и гдје се, када и како ствар може разгледати.¹²¹

ХГК податке добива од судова који воде овршни поступак. Према чл. 170. ОЗ суд који води овршни поступак дужан је Хрватској господарској комори без одгоде доставити податке који се уписују у очевидник. Ако се продаја обавља преко јавног комисионара, тада је јавни комисионар по истој одредби дужан ХГК без одгоде доставити податке о рјешењу оврси на покретнинма,

¹¹³ Чл. 1. ст. 2. ЗХГК

¹¹⁴ Чл. 2. ст. 1. ЗХГК

¹¹⁵ Чл. 11. ст. 1. ЗХГК

¹¹⁶ Чл. 11. ст. 2. ЗХГК

¹¹⁷ Сватко има право увида у очевидник, и за то не мора ни на који начин судјеловати или бити повезан са овршним поступком или са некретнином или покретнином за коју жели извршити увид, нити мора доказивати правни или какав други интерес да би извршио увид у очевидник. Увид у очевидник могуће је остварити путем интернета на мрежној страници.

¹¹⁸ В. чл. 169. *et seq.*

¹¹⁹ Чл. 169. ст. 1. ОЗ.

¹²⁰ Очевидник о некретнинама садржи податке о странкама, катастарској честици, катастарској опћини, површини и адреси некретнине, податак о томе што она у нарави представља, које су величине поједини њезини дијелови, о процијењеној вриједности, о другим увјетима продаје и рочишту за дражбу. Очевидник о покретнинама садржи податке о странкама, податке којима се она може идентифицирати ако се ради о појединачно одређеној ствари, односно о њезиној врсти, количини и квалитети ако се ради о стварима одређенима по роду и количини према подацима из записника о пљенидби, о процијењеној вриједности покретне ствари, о другим увјетима продаје и рочишту за дражбу. В. чл. 169. ст. 2. и 3. ОЗ.

¹²¹ Чл. 169. ст. 4. ОЗ.

странкама, накнадно процијењеној вриједности покретнине, увјетнима придаје, времену дражбе и начину разгледања покретнине.

Правни учинци уписа искључиво су публицитетног карактера. који се огледају искључиво у чињеници да се учини према свима видљивим да се нека некретнина односно покретнина продаје. Ширењем публицитета постиже се већа обавијештеност јавности, првенствено потенцијалних купаца, заинтересираних за судјеловање у овршном поступку, те на тај начин осигурање успјешност дражбених рочишта и у коначници – успјешности намирења оврховодитеља.

Пропуштање суда или јавног комисионара да обавијести очевидник могло би имати значење релативно битне повреде одредаба овршног поступка, ако је такав пропуст могао имати утјецаја на доношење законите и правилне одлуке,¹²² али ту се не ради о одговорности ХГК. Само ако ХГК не би извршила упис у очевидник по достављеној обавијести могли бисмо говорити о евентуалној одговорности. Ту би, међутим, било изузетно тешко доказати штету, с обзиром да је изузетно тешко доказати што би се догодило да је упис био обављен, тј. успоставити узрочну везу између пропуштања уписа и штетне посљедице. Исто би вриједило и у случају ако су евидентирани погрешни подаци (нпр. о вриједности, адреси, дражби и сл.). Ако би се узрочна веза пак успјела доказати, тада би ХГК одговарала по опћим правилима о одговорности за штету, тј. по суставу пресумиране кривње.

4.3. Уписници које воде трговачка друштва

4.3.1. Депозиториј Средишњег клириншког депозитарног друштва

Средишње клириншко депозитарно друштво (даље: СКДД) оснива се и послује као дионичко друштво у складу с прописима који уређују оснивање и пословање трговачких друштава, ако Законом о тржишту капитала¹²³ није друкчије одређено (чл. 505. ст. 1. ЗТК).¹²⁴ Између осталих дјелатности (које је дужно обављати под разумним комерцијалним увјетима и водећи се начелом једнакости свих особа, чл. 506. ст. 5. ЗТК), СКДД-е обавља послове вођења средишњег депозиторија нематеријализираних вриједносних папира (чл. 506.

¹²² Нпр. у случају обуставе оврхе због немогућности продаје некретнине на другом дражбеном рочишту (чл. 97. ст. 4. ОЗ) могло би се сматрати да је необавјештавање очевидника могло бити од утјецаја јер би уз већи публицитет нека од дражби успјела; у случају доношења рјешења о досуди на темељу касније дражбе, при чему је некретнина продана по нижој цијени (чл. 97. ст. 2. ОЗ), могло би се сматрати да је необавјештавање очевидника могло бити од утјецаја, јер би уз већи публицитет некретнина могла бити продана и на ранијој дражби, по већој цијени; и сл.

¹²³ Народне новине бр. 86/08, 146/08 и 74/09, даље: ЗТК.

¹²⁴ Може се основати и као Еуропско друштво - Societas Europea (SE) са сједиштем у Републици Хрватској (чл. 505. ст. 2. ЗТК).

ст. 1. т. 1. ЗТК), а у складу с претходним одобрењем Хрватске агенције за надзор финансијских услуга (даље: ХАНФА), чл. 506. ст. 2. ЗТК.¹²⁵

Сустав средишњег депозиторија састоји се од рачуналног сустава и скупа поступака који омогућују, између осталог, и вођење средишњег депозиторија (чл. 515. ст. 1. т. 1. ЗТК). СКДД-е је дужно, а у складу са захтјевом да сустав средишњег депозиторија мора бити такав да је увијек са сигурношћу могуће провјерити у корист и на терет којег рачуна је био обављен појединачни упис, чл. 515. ст. 3. ЗТК, подузети све примјерене мјере које су потребне да би се осигурало непрекидно и редовито обављање својих послова, користећи одговарајуће суставе, средства и поступке, који су пропорционални врсти и опсегу услуга и послова које обавља (чл. 515. ст. 4. ЗТК). Дужно је, надаље, заштитити податке којима располаже од неовлаштеног кориштења, измјене и губитка те на сигурном мјесту чувати изворну документацију, на темељу које су обављени уписи и то најмање пет година (чл. 516. ЗТК).

Правила Средишњег клириншког депозитарног друштва (даље: Правила СКДД)¹²⁶ садрже неке одредбе о одговорности за штету у вез с уписима. Тако према чл. 26. ст. 1. Правила СКДД, СКДД-е одговара за своје радње које се односе на упис налога улагатеља односно власника/носителја рачуна и чланова, а који су дани на начин и у роковима одређеним Правилима и Упутом СКДД-а те за заштиту цијелovitости и сигурности података који су садржани на рачунима вриједносних папира. Међутим, СКДД не одговара за радње чланова које се односе на уписе налога улагатеља односно власника/носителја рачуна те не одговара за надзор упорабе и пословања са скрбничким рачунима, нити за међусобне односе између чланова и њихових странака-налогодаватеља.

То је мање-више и садржано у Упути Средишњег клириншког депозитарног друштва (даље: Упута СКДД)¹²⁷ гдје се конкретизира за поједине случајеве. Тако се у чл. 133. Упуте СКДД, уређујући правне учинке уписа у депозиториј, одређује да промјене позиција које настану уписом налога у депозиториј имају правни учинак од дана када је упис извршен у суставу

¹²⁵ Према чл. 506. ст. 3. ЗТК, вођење средишњег депозиторија значи обављање сљедећих уписа у средишњи депозиториј: 1. упис у вези с издавањем, престанком постојања или замјеном нематеријализираних вриједносних папира, 2. упис у вези с пријеносом нематеријализираних вриједносних папира с једног рачуна на други, 3. упис у вези с уписом, промјеном или брисањем права трећих на нематеријализираним вриједносним папирима и другим правним учинцима предмет којих су нематеријализирани вриједносни папири.

¹²⁶ Утврђена 15. просинца 2011. на 1.206. сједници Управе СКДД-а, мрежна страница:<http://www.skdd.hr/portal/f?p=100:7:0::NO>

¹²⁷ Донесена 15. просинца 2011. на 1.206. сједници Управе СКДД-а, с измјенама од 10. травња 2012. донесеним на 1.242. сједници Управе СКДД-а, мрежна страница:<http://www.skdd.hr/portal/f?p=100:7:0::NO>

СКДД-а. Члан који има изравни приступ суставу СКДД-а¹²⁸ одговара за штету која настане због неправовременог уписа или уписа обављеног противно налогу или закону. Члан одговара и за штету која настане због неправовремене доставе налога за упис СКДД-у, те због доставе непотпуног налога или налога за упис који је противан инструкцијама налогодаватеља или закону.

Што се тиче одговорности самог СКДД-е, у чл. 519. Упуте СКДД одређено је да СКДД не одговара члану депозиторија, дионичарима односно овлаштеницима на исплату и/или иматељима права или другим особама за штету која може настати због било којег разлога, осим због погрешног обрачуна за који је одговоран СКДД или у случају закашњења СКДД-а у предаји исправно попуњеног налога за пријенос. Овакво врло строго искључење одговорност подложно је наравно когентним одредбама ЗОО о одговорности за штету, сукладно којима се извануговорна одговорност свакако не би могла искључити Упутом, док би се уговорна одговорност могла искључити у границама дозвољеног, а што је прописано у чл. 345. ЗОО. Сукладно томе, одговорност за намјеру или крајњу непажњу не може се унапријед искључити или ограничити, док се ни за обичну непажњу такво што не би могло уговорити ако је споразум произашао из моноплоског положаја дужника или неравноправног односа уговорних страна. Такођер, СКДД не одговара нити због неисправности или закашњења у предаји налога ако је исто посљедица захтјева, радње или пропуста особа овлаштених за обављање послова платног промета, односно члана депозиторија или трећих особа, као и у осталим случајевима ослобађања од одговорности прописанима ЗОО-ом (В. и чл. 531. и чл. 680. Упуте СКДД, у бити, истовјетног садржаја).

5. Закључак

Питање одштетноправне заштите због неодговарајуће услуге хрватских приватноправних регистара очигледно је не само изузетно важно питање због врло озбиљних имовинскоправних посљедица које могу наступити услијед немарног (или чак намјерног) поступања регистарског тијела, него и изузетно комплексно и нажалост поднормирано правно подручје. Које опће опсервације и препоруке можемо након наше анализе понудити?

Као прво, за уочити је да хрватски регистарскоправни сустав обилује врло различитим регистрима, који имају врло различите функције, структуру, састав, а и распоред надлежности. Готово је немогуће повући једноставне црте разграничења: очекивали бисмо, можда, да судови воде оне приватноправне регистре у које упис има конститутиван значај за стјечање, промјену или престанак каквог права, али то није тако, јер, видјели смо, и неки управноправни уписници имају такву функцију (нпр. упис заложног права у

¹²⁸ Приступ записима у депозиторију имају чланови СКДД-а. Чланови СКДД-а су чланови депозиторија и чланови судионици (чл. 108. ст. 2. Упуте СКДД).

евиденцију возила), а и неки уписници у надлежности трговачких друштава (нпр. упис код СКДД). То има и посљедицу да не можемо опћенито повући и правила о одговорности која би разграничавала једноставно одговорност државе од одговорности осталих регистарских тијела.

Као друго, правила о одговорности за штету државе као једног од кључних актера је нејасно с обзиром да постоје озбиљен препирке како у академској заједници, тако и на разини високих судова (Уставног и Врховног суда) око тога који се сустав одговорности уопће примјењује (да ли се ради о објективној или субјективној одговорности за штету). То, наравно има врло озбиљне импликације не само по приматеље услуга, него и по државу као пружатеља с обзиром да она нема адекватну предоцбу о томе који ступањ заштите од ризика се од ње очекује да примијени, када говоримо о незаконитом или неправилном раду њезиних тијела. Поред тога, као што смо видјели, у неким случајевима је успостављена одговорност државе солидарном са другим особама (као што је то случај са Уписником осигурања), док код других случајева њезина одговорности није прописана, премда се ради о тијелима с јавним овластима (као што је то случај код СКДД-а).

Као треће, правила о одговорности појединих тијела су разноврсна, тако да се каткад примјењују правила о објективној, а каткада о субјективној одговорности за штету. Углавном су примјењива правила о субјективној одговорности по суставу претпостављене кривње. Није у потпуности јасно којим критеријем се законодавац водио приликом прописивања појединог типа одговорности. Било би стога корисно да се направи одређени искорак законодавца и да на јединствен или барем систематичан начин уреди питање ове одговорности. Можда би у неким случајевима врло озбиљних посљедица одговорност требало построжити, а можда би у другим случајевима исту требало ублажити.

Као треће, нити правила одговорности за исто тијело нису увијек иста, него овисе о врсти повреде. На примјер, код земљшне књиге, законодавац прописује објективну одговорност за штету због неправодбоног уношења пловме, и то услијед примјене правила о заштити повјерења. Ради се, дакле о ограниченом броју случајева. Слично је и код одговорности за ЕОП земљишну књигу. Ти одабрани случајеви чини се да су били потакнути идејом законодавца да на строжи начин усмјери пажњу судова управо на те повреде, премда се данас, у суставу јако софистициране технологије поставља све више питање оправданости таквог уређења. Истовремено, међутим, тај образац није примијењен и на остале регистре који се користе информацијском технологијом. Зар они не морају примјењивати једнако строг стандард као и земљишнокњижни суд? Чини се да се о овим питањима није довољно размишљало приликом састављања прописа о регистрацији. Свакако је корисно у правном суставу имати много тога регистрирано, доступно, па чак и јавно. Не треба, међутим, заборавити, да сваки такав "пројект" захтијева суставна правила која предвиђају барем минимална рјешења за оне случајеве

када регистарско тијело погријеши. То је једини исправни пут да се регистру и регистарском тијелу даде и друштвено повјерење да су услуге које пружају – одговарајуће.

*Hano Ernst, Ph.D., Assistant Professor
Faculty of Law, University of Zagreb
Gabrijela Mihelčić, Assistant Professor
Faculty of Law, University of Rijeka*

TORT LIABILITY FOR INADEQUATE PROVISION OF SERVICES BY PRIVATE REGISTERS IN CROATIAN LAW

Summary

Many of the private law registers, which exist in Croatian law, whose number and significance has mostly increased in the last ten years, have opened up a series of questions concerning the tort liability for inadequate services. The authors in this paper discuss the different aspects of these important questions, which are a consequence of illegal or irregular registration, or generally of illegal or irregular performance of the registrar. Several categories of registers are addressed. First, there are registers for which the state is liable, whether these are court-operated, such as the land register or the court register, or administratively-operated, such as the register of registered and marked vehicles, whether operated by persons with public authority, such as the Register of judicial and notarial security on movables and rights, the Croatian register of wills, the SKDD Depository etc. As a particularly important question there is the one of the type of liability (subjective vs. objective), as well as the criteria of special regulation (e.g. joint and several liability⁹, as well as the types of damage (e.g. with harm due to the application of the rules on the protection of bona fide purchasers, the order of precedence or due to the lack of or erroneous registration or the denial of providing information). The authors conclude that this is a very under-regulated field which demands further regulation, with clearer boundaries between certain doctrines, in order to achieve a greater degree of efficiency and legal certainty, especially with respect to the relationship of the state and other registrars, as well as its officers and employees.

Key words: *damages, services, register, record, responsibility*